

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Kulturní život v regionu – Svatý Jan Nepomucký
a reflexe jeho osobnosti v českých zemích s důrazem na
Nepomuk**

Lenka Valmová

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanistika

Bakalářská práce

**Kulturní život v regionu – Svatý Jan Nepomucký
a reflexe jeho osobnosti v českých zemích s důrazem na
Nepomuk**

Lenka Valmová

Vedoucí práce:

PhDr. Jitka Bílková, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Nepomuk, březen 2022

.....

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé práce paní PhDr. Jitce Bílkové, Ph.D. za poskytnutí cenných rad a připomínek.

OBSAH

ÚVOD	6
1 ŽIVOT SVATÉHO JANA NEPOMUCKÉHO	7
1.1 Události vedoucí k Janově smrti	9
1.2 Nález a pohřbení Janova těla	12
2 LEGENDA O (SVATÉM) JANU.....	13
3 BLAHOŘEČENÍ A SVATOŘEČENÍ JANA NEPOMUCKÉHO .	17
3.1 Cesta k blahořečení.....	17
3.2 Pokusy o svatořečení Jana Nepomuckého	19
3.3 Blahořečení a následné svatořečení Jana Nepomuckého	21
4 VÝRAZ ÚCTY K JANU NEPOMUCKÉMU: KOSTELY A KAPLE, SOCHY, RELIKVIÁŘE	22
4.1 Kostely a kaple	22
4.2 Zobrazování svatého Jana.....	25
4.3 Sochy	29
4.4 Relikviáře	34
5 SVATOJÁNSKÉ MUZEUM.....	37
6 MATICE SVATÉHO JANA NEPOMUCKÉHO	40
7 SOUČASNÉ OSLAVY 300 LET OD BLAHOŘEČENÍ SV. JANA	41

7.1 Nepomuk, oslavy nepomucenského kultu v roce 2021	42
7.2 Příklady kultu Jana Nepomuckého v cizině	45
7.3 Spolupráce São João Nepomuceno a Nepomuku, <i>Brazil tour 2021</i> ..	45
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	50
RESUME	55
SEZNAM PŘÍLOH	56
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	59

ÚVOD

Téma bakalářské práce se týká významné osobnosti českých dějin, svatého Jana Nepomuckého.

Práce se věnuje okrajově dětství Jana Nepomuckého, dále jeho profesnímu životu v Praze, studiu v Padově a rozhodujícím momentům jeho života, jež ho dovedly až k umučení. Následně se zabývá legendou, která se začala rodit s nálezem a pohřbením Janova těla. Legendě, která překonala století a vyústila až do Janova blahořečení a následného svatořečení. Informace použité při zpracování této části práce byly čerpány převážně z knihy Jaroslava Polce, textů kronikáře města Nepomuk Karla Barocha a Alexandra Berndorfa.

Dále práce zkoumá vyjadřování úcty k svatému Janu a šíření svatojánského kultu, výstavbu kostelů zasvěcených svatému Janu, upozorňuje na sochy a malby se svatojánskou tematikou a relikviáře s Janovými ostatky. Jako důkaz úcty ke svatému Janu můžeme zmínit 293 kostelů, které byly v Čechách vystavěny na počest svatého Jana Nepomuckého nebo 393 Janových soch stojících v západních Čechách.¹

S několika příklady kostelů dedikovaných sv. Janu seznamuje pátá kapitola. Následují příklady soch a maleb se svatojánskou tematikou a relikviářů nacházejících se v rodišti svatého Jana, dále v Plzni, Plzeňském kraji a na několika místech České republiky. Tato část je doplněna o ukázky v obrazové příloze. Fotografie a informace v tomto úseku práce byly převážně čerpány z pramenů Národního památkového ústavu, Biskupství Plzeňského, Českobudějovického a Litoměřického, knihy *Svatý Jan Nepomucký v Evropském kulturním kontextu* a několika internetových zdrojů.

Práce pokračuje kapitolou věnující se založení Svatojánského muzea v Nepomuku a spolku Matice svatého Jana Nepomuckého.

Poslední kapitola je zaměřena na vyjadřování úcty k svatému Janu v současnosti, popisuje průběh oslav uskutečněných k třístému výročí blahořečení Jana Nepomuckého v jeho rodišti a v Čechách. Okrajově se také dotýká uctívání světcova kultu v USA a Brazílii. Na závěr je popsána spolupráce českého a brazilského Nepomuku. Zde jsou využity informace především z knihy Marty Ulrychové a Romana Moučky *Osmičkové*

¹ B. Sýkora, J. Markvart, *Historické památky Nepomucka*, str. 2

roky, dále z knihy *Svatý Jan Nepomucký v evropském kulturním kontextu* od kolektivu autorů a internetových zdrojů týkajících se svatojánské tematiky.

Cílem bakalářské práce je představení světcova života, ukázání vazby na jeho rodné město a zmapování reflexe jeho osobnosti v českých zemích. Dále prozkoumání zrození a vývoje kultu svatého Jana Nepomuckého, zejména v českém kulturním prostředí. Okrajově se práce věnuje nastínění spolupráce českého Nepomuku a brazilského São João Nepomucena.

1 ŽIVOT SVATÉHO JANA NEPOMUCKÉHO

Podle dobových pramenů byl otcem Jana z Nepomuku pravděpodobně muž jménem Velflín nebo taktéž Volfín. Jedná se o zdrobnělinu německého jména Wolfgang. Proto se lze domnívat, že Jan byl potomek kolonistů, kteří ve 13. století osidlovali klášterní panství v Čechách. Přicházeli převážně z Německa, když následovali cisterciácké mnichy. Domnělý otec Jana Nepomuckého působil v letech 1355–1369 jako rychtář, tedy soudce v obci Nepomuk, která se nachází v jižním cípu Plzeňska a jejíž původní název byl Pomuk. Informace o Janově otci byla nalezena ve spise pocházejícím z Nepomuckého kláštera, který je nyní uložen v klášteře v Oseku. Na německou národnost otce ukazuje i fakt, že v té době byli do funkce rychtáře voleni zástupci kláštera, především Němci. Rok narození Jana není přesně znám, předpokládá se rok 1340.² A. Berndorf píše, že Velflín Němec se oženil a jeho manželství bylo bezdětné. Jan se tedy narodil z otcova sňatku s druhou manželkou. Jeho matkou prý byla nepomucká žena z rodu Hasilů. Tento údaj však není nikde potvrzen. Pokřtěn měl být Jan v kostele svatého Jakuba, což se vyvozuje z faktu, že v Přesanicích, ani nejbližším okolí se v té době nenacházel žádný jiný kostel.³ Co se Janova primárního vzdělání týče, navštěvoval klášterní školu v cisterciáckém klášteře v Pomuku, kde byl vzděláván tamními mnichy.⁴ Dle některých pramenů měl Jan dále studovat v Žatci. Ani tyto informace však nejsou potvrzené. Určitě však víme, že navštěvoval vysoké učení v Praze, kde měl patřit k nejpilnějším studentům.⁵ V roce 1372 v Praze vykonával funkci veřejného notáře, což svědčí o jeho předešlém důkladném vzdělání. První zmínka o notáři Janu Velflínovým se připisuje k datu 24. dubna 1369.⁶

² Alexandr Berndorf, *Obrazy z dějin Nepomuka*, str. 11

³ Karel Baroch, *Nepomuk, město s bohatou historií*, str. 94

⁴ B. Sýkora, J. Markvart, *Historické památky Nepomucka*, str. 2

⁵ Karel Baroch, *Nepomuk, město s bohatou historií*, str. 94

⁶ Pavel Kroupa, ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*, str. 27

Do notářské funkce Jana Nepomuckého jmenoval arcibiskup Jan Očko z Vlašimě (Jan Nepomucký zastával i úřednickou práci v Očkově kanceláři). Jmenování obnášelo složení zkoušky a přísahu na evangelium, stvrzující oddanou službu císařům a Římské říši. Práce notáře ve 14. století znamenala víceméně vykonávání soudní moci, kdy se všechny spory vedly písemně.⁷ Příisahou se nově jmenovaní notáři taktéž zavazovali k vyhotovování dokumentů na čistém a nepoškozeném papíře či pergamenu a k dodržování dalších závazných ustanovení, jako například nepožadování platu v záležitostech kostelů, vdov, sirotků a příslibení pomoci při vyřizování jejich záležitostí. Po této přísaze následovalo obřadné políbení od arcibiskupa nebo jeho zástupce. Dále adept od arcibiskupa obdržel kalamář a brk na psaní. Budoucí notář si zvolil svoje nenapodobitelné znamení, kterým signoval vyhotovené dokumenty. Signování sloužilo jako podpis. Znamení pak musel notář používat spolu s obvyklou formulí na listinu, kterou ověřoval nebo vyhotovil. Listin vyhotovených nebo potvrzených Janem Nepomuckým se dochovalo dvacet a všechny jsou psané latinsky.⁸

Nedlouho po ustanovení do notářské funkce se Jan stal písařem v kanceláři pražského arcibiskupa Jana z Jenštejna. Roku 1380 byl jmenován jeho osobním tajemníkem. Ještě téhož roku 5. září získal faru u sv. Havla na Starém Městě pražském, kde kázal. Původně byla osada v okolí svatohavelského kostela samostatnou obcí vybudovanou pro německé obchodníky a kupce. Jan tedy působil mezi svými významnými krajany.⁹ Zde pracoval po dobu deseti let, od 9. října 1380 až do roku 1390. Ve funkci nahradil zesnulého faráře Václava Tausendmarka, který pravděpodobně zemřel následkem morové rány.¹⁰

V roce 1381, tedy krátce poté, co byl jmenován kanovníkem Svatohavelské kaple, dosáhl Jan titulu bakalář na pražské univerzitě a odebral se studovat církevní právo do italské Padovy. V roce 1387 na tamní univerzitě získal doktorský titul. Padovu si Jan velmi oblíbil, obdivoval místní chrámy, kde byly uloženy ostatky několika světců, například sv. Antonína Paduánského, sv. Lukáše, sv. Justina a dalších. Na území města se tehdy nacházelo dvacet osm farností. V dochovaných univerzitních záznamech byl Jan zmiňován jako „*Jan z Čech*“ nebo také „*Jan syn Velflinův*“.¹¹

⁷ Jaroslav V. Polc, Svatý Jan Nepomucký, str. 43

⁸ Tamtéž, str. 44

⁹ Pavel Kroupa, ed. Historie a kulturní dědictví Nepomucka, str. 27

¹⁰ Karel Baroch, Nepomuk, město s bohatou historií, str. 100

¹¹ Tamtéž, str. 100

Na padovské univerzitě byli tehdy studenti rozděleni podle místa svého bydliště na místní a zaalpské. Každá skupina studentů si volila ze svých řad rektora, který zastupoval jejich zájmy. Rektoři museli splňovat alespoň některé z předepsaných podmínek, jako například původ z dobré rodiny, věk minimálně dvacet pět let, minimálně tříletý pobyt v Padově a váženost mezi studenty. Jan tyto podmínky dozajista splňoval, neboť byl v roce 1386 do rektorské funkce zvolen. Funkce rektora užívala všeobecné úcty. Rektor byl postaven nad všechny profesory, měl volný přístup k představitelům města, podílel se na vedení a chodu univerzity. Úřad sebou však nesl i jedno velké negativum, a to obrovské výdaje. Někteří rektoři dokonce tajně opouštěli město, aby se neúnosně nezadlužovali. Již v den zvolení musel rektor uspořádat hostinu pro přátele ve svém domě. Musel si platit minimálně dva sloužící a financovat zápasy, které byly uspořádány na jeho počest. Nepomukovy studijní výdaje byly hrazeny prostředky z pražské fary sv. Havla, kde Jan působil. Předpokládá se, že Janovy prostředky zdaleka nestačily pokrýt vynaložené výdaje spojené s úřadem rektora. Proto je nasnadě se domnívat, že se mladý Jan z Itálie vrátil do své rodné země značně zadlužený.¹²

Hned po návratu z italských studií, roku 1387 se stal Jan doktorem u svatého Jiljí na Starém Městě pražském. Zhruba o dva roky později převzal funkci kanovníka vyšehradské kapituly. Svatojiljské kanovnictví však musel Jan opustit. Měl již v držení svatohavelskou faru a podle nařízení té doby nesměli církevní hodnostáři zastupovat více než dva úřady. Krátce před převzetím vyšehradského kanovnictví byl Jan Nepomucký dne 20. září 1389 zmíněn již jako generální vikář pražské arcidiecéze. O rok později ho arcibiskup jmenoval arcijáhnem v žateckém církevním okruhu. Tento úřad vyžadoval velkou zodpovědnost, neboť arcijáhen spravoval přibližně 225 far. Jmenování proběhlo po domluvě s předešlým arcijáhnem Leonardem, který převzal místo faráře na svatohavelské faře. Roku 1393 začal Jan Nepomucký spojovat svoji dosavadní funkci generálního vikáře s funkcí arcibiskupova oficiála.¹³

1.1 Události vedoucí k Janově smrti

Jan Nepomucký se z pozice svojí funkce angažoval ve sporech mezi světskou a církevní mocí, mezi panovníkem Václavem IV. a arcibiskupem Janem z Jenštejna. Spory obou mocných mužů měly vzniknout na základě rozdílnosti názorů na tehdejší církevní schizma. Jan z Jenštejna byl přesvědčen o platnosti volby papeže Urbana. Otec

¹² Tamtéž, str. 96

¹³ Tamtéž, str. 100

Václava IV., Karel IV. byl orientován na francouzský církevní stolec. A právě otcem byl Václav v této věci velmi ovlivněn. I on se tudíž začal přiklánět k avignonskému papežskému dvoru. S tímto postojem Jan z Jenštejna absolutně nemohl souhlasit. Pokusil se Václavův názor změnit s pomocí Jana Očka z Vlašimě, avšak neúspěšně. Tento názorový rozpor jejich vtahy značně ochladil, až postupně přešel do nepřátelství. Nedobré vztahy plynoucí z názorových neshod obou mužů zapříčinily neshody církevní a světské moci. Panovník tudíž arcibiskupova rozhodnutí nijak zvláště nepodporoval. Ze stejného důvodu neměly královy sympatie ani arcibiskupovi nejbližší podřízení.¹⁴

Dalším nepříznivým faktorem ve vztazích krále a arcibiskupa se stali aristokraté v okruhu panovníka. Ty výrazně dráždila Jenštejnova intelektuální převaha a duchovní noblesa. A poněvadž se královi stoupenci snažili králi zalíbit, svými činy úmyslně provokovali arcibiskupa, který, když si stěžoval a dovolával se spravedlnosti u panovníka, nebyl vyslyšen. Spory vyvrcholily mezi lety 1392-1393. Nemalý podíl na zmíněné eskalaci měl jeden z nejdravějších odpůrců arcibiskupa, muž starající se o královské finanční záležitosti, podkomoří Zikmund Huler. Ten nechal zajmout a popravit dva kleriky. Odpovědí Hulerovi bylo předvolání generálním vikářem Janem z Pomuka a Mikulášem Puchníkem před církevní soud, kde se měl za svůj čin zodpovídat. Vzpurný finančník přislíbil účast u soudu s dalšími dvěma sty kopiníky.¹⁵ Na Hulerovo nehorázné chování reagoval arcibiskup podáním žaloby královské radě, čímž panovníka rozlítil k nepřičetnosti. Odvetou arcibiskupovi mělo být vytvoření nového biskupství v západních Čechách, v Kladrubech u Stříbra, kde se nacházel benediktýnský klášter. Opat tohoto kláštera Racek zemřel v zimě roku 1393 a volba nového opata se už nepředpokládala.¹⁶

Jan Nepomucký však dosadil proti vůli krále opata nového (spolubratra Olena). Tímto činem Jan znemožnil panovníkovi povýšení kláštera na biskupství a dosazení jemu oddaného biskupa. Předpokládaným budoucím biskupem se měl stát Václav Králík. Vytvořením nového biskupství zamýšlel Václav IV. oslabení moci arcibiskupa pražského. V době potvrzení opata Olena nebyl král v Praze přítomen, nacházel se v lesích okolo Žebráku. Po svém návratu měl prohlásit, že arcibiskupa a jeho úředníky zabije a utopí.¹⁷ Král měl tehdy říci: *„Ty, arcibiskupe, vrať mi můj hrad Roudnici a jiné mé hrady a klid' se mi z mé české země! A pokusíš-li se o něco proti mně a mým lidem,*

¹⁴ Tamtéž, str. 104

¹⁵ Karel Baroch, Nepomuk, město s bohatou historií, str. 103

¹⁶ Pavel Kroupa, ed. Historie a kulturní dědictví Nepomucka, str. 29

¹⁷ Alexandr Berndorf, Obrazy z dějin Nepomuka, str. 12

*chci tě utopit a spory uklidnit. Do Prahy přijed“.*¹⁸ Jan z Jenštejna se z obav o svůj život tou dobou ukrýval na svém hradě v Roudnici nad Labem, a to i se svými nejvyššími úředníky Janem z Pomuka a Mikulášem z Puchníka. Václav IV. proto vyslal do Roudnice své dvořany, aby se pokusili nalézt cestu k usmíření, neboť v Čechách právě začínala významná církevní slavnost *Milostivé léto*.¹⁹ Arcibiskup se nechal ke schůzce s králem, i přes jeho jasné výhrůžky, přemluvit,²⁰ neboť jeho nepřítomnost při konání slavnosti by nebyla vhodná. Do Prahy se vrátil 18. března roku 1393. Schůzka s králem se uskutečnila 20. března roku 1393 na Malé Straně. Setkání však překonalo veškerá očekávání arcibiskupa. Václav IV. se měl dostavit podrážděný a v podnapilém stavu. Jeho hněv se během setkání ještě stupňoval.²¹ Konkrétně měl král tehdy prohlásit: „*Ty arcibiskupe, vznášíš klatby nad mými úředníky bez mého vědomí! Ty jsi potvrdil kladrubského opata! Ty házíš na mého podkomořího kacírství a bludařství! Nedotázal ses a činiš tak o své újmě! Věz, že toho budeš litovat!*“²²

Poté král přikázal zajmout arcibiskupa Jana z Jenštejna, Jana z Pomuku, Mikuláše z Puchníka a probošta Václava Knoblocha.²³ Zajatce nechal odvést do kapitulní síně při Svatovítské katedrále, kde měli být vyslechnuti. Janu z Jenštejna se podařilo uprchnout a skrýt se ve svém nedalekém paláci v Kyšperku u Teplic (Supí hora). Místo něj byl tedy ještě zatčen hofmistr rytíř Něpr z Roupova. Výslechu byl přítomen i král. Vyšetřování však neprobíhala podle Václavových představ, jeho hněv a agrese se stupňovaly. Zajatce nechal převést Mosteckou ulicí zpět na Staroměstské náměstí. Hofmistr Něpr zůstal po výslechu se strážemi na radnici. Zbylí tři kněží putovali do věznice ve Staré rychtě.²⁴ Taktéž u výslechu na Staré rychtě byl král přítomen. Po celou dobu prý popíjel víno. S výpovědí svých zajatců nebyl panovník spokojen. Proto nechal večer povolát kata a připravit mučidla. Následně nařídil několik druhů mučení. Zajatce vyťahovali na jeho příkaz po žebříku vzhůru za svázané ruce. Doktor Jan z Nepomuku měl navíc nasazenou

¹⁸ Karel Baroch, Nepomuk, město s bohatou historií, str. 106

¹⁹ *Milostivé léto*, významný církevní svátek nechal vyhlásit Václav IV. papežem Bonifácem IX. Počátek svátku byl stanoven na 16. března 1393. O tom, že panovník požádal papeže o vyhlášení, arcibiskup Jan z Jenštejna nevěděl. Smyslem svátku bylo prodávání odpustků poutníkům, kteří postupně navštěvovali několik chrámů v Čechách. Část ze získaných peněz měla být odeslána do Říma a část předána české církvi. Arcibiskup měl však obavu, že část výtěžku skončí v královské pokladně, a proto projevoval nechuť k vyhlášení svátku. Arcibiskupovou nedůvěrou se král cítil ukřivděn. Druhým důvodem k uspořádání *Milostivého léta* mělo být vyhlášení druhého arcibiskupství v Kladrubech. Oficiálním důvodem pro druhé arcibiskupství měla být rozsáhlost pražské arcidiecéze. Neoficiálním odůvodněním bylo oslabení moci stávajícího arcibiskupa. Karel Baroch, Nepomuk, město s bohatou historií, str. 105

²⁰ Pavel Kroupa, ed. Historie a kulturní dědictví Nepomucka, str. 30

²¹ Historie a kulturní dědictví Nepomucka, Společnost přátel starého Nepomuka 2013, str. 30

²² Karel Baroch, Nepomuk, město s bohatou historií, str. 106

²³ Tamtéž, str. 106

²⁴ KROUPA, Pavel, ed. Historie a kulturní dědictví Nepomucka, str. 31

palečníci. Mučení pokračovalo pálením zajatců pochodněmi do boků a slabin. Při těchto úkonech měl asistovat i sám král. Chtěl zjistit, podle svých slov: „z čí rady se tak stalo“.²⁵ Tento výrok mohl mít více významů. Buď se mohlo jednat o potvrzení kladrubského opata, či o předvolání podkomořího Mikuláše Hulera k arcibiskupskému soudu, nebo přichází v úvahu i předpoklad, že panovník měl již první informace o připravovaném spiknutí proti němu, jehož cílem měla být jeho (králova) politická izolace.²⁶

Výslech nevedl k očekávaným výsledkům a panovník si začal uvědomovat své unáhlení. Proto mučení zajatců ukončil. Ti museli podepsat, že nikdy nevyzradí, jakým útrapám byli podrobeni. Jan z Nepomuku už podepsat nemohl, neboť trýznivému mučení podlehl. Dle šetření z roku 1972, které prováděl antropolog Emanuel Vlček, víme, že byl Jan z Nepomuku útlé postavy s (na muže) tenkou lebeční kostí. Na vikářových ostatcích byly nalezeny stopy po krutém mučení, jako například zlomené obličejové kosti a poškozená lopatka po tzv. *štosování*. Smrt měla nastat po vícečetných úderech tupým předmětem zleva do hlavy a následném krvácení do mozku. Jan byl po své smrti svázan do kozelce a nedlouho poté se smutný průvod s Janovým tělem vydal směrem ke Karlovu mostu, kde bylo jeho tělo kolem deváté hodiny večer shozeno do Vltavy.²⁷

1.2 Nález a pohřbení Janova těla

Podle pramenů pocházejících z pozdní *Zlatokorunské kroniky*, datované zhruba do poloviny 15. století, se dovídáme, že Janovo tělo bylo nalezeno necelý měsíc po jeho smrti, dne 17. dubna roku 1393 v záhybu řeky Vltavy. V tento čas se v Praze nacházelo díky *Milostivému létu* velké množství poutníků. Král se stále snažil přinutit arcibiskupa k mlčení. Velký veřejný pohřeb vikáře tedy nebyl v plánu. Jan byl nejprve pohřben na dnes již neznámém místě. Předpokládá se první pohřbení těla v blízkosti jeho nalezení (kostel sv. Kříže). Teprve později byly Janovy ostatky pohřbeny ve svatovítské katedrále před oltářem sv. Klementa. K pohřbení mělo dojít roku 1396. Tato domněnka vyplývá z historických a politických faktů té doby.²⁸ Podle barokní tradice však řeka vydala jeho tělo hned druhý den, kdy jej objevili rybáři podle pěti světél, která ozařovala hladinu řeky, a hned poté jej Pražané měli uložit do hrobu v kostele sv. Kříže.²⁹

²⁵ Tamtéž, str. 32

²⁶ Tamtéž, str. 32

²⁷ Tamtéž, str. 33

²⁸ POLC, V. Jaroslav, *Svatý Jan Nepomucký*, str. 264

²⁹ KROUPA, Pavel, ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*, str. 35

Významným faktorem při nalezení Janova těla se stalo tehdejší počasí. Rok 1393 byl velmi suchý. Kronikáři té doby si vysychání řeky vysvětlovali jako boží trest za nespravedlivé usmrcení nevinného vikáře. Pokud, dle jejich úvah, kvůli Janovi z Pomuku vyschla řeka, znamená to, že to nemohl být obyčejný člověk. Tyto myšlenky se staly zásadní pro rozvoj nepomucenského kultu. Pro jeho další šíření bylo významné i přenesení mrtvého těla doktora Jana Nepomuckého z původního místa odpočinku v kostele sv. Kříže. Přemístění je datováno do doby mezi lety 1396-1416. Vikárovo tělo bylo pochováno před vstupem do kaple sv. Erharda a Otýlie v blízkosti náhrobku Jana Očka z Vlašimě, kde Jan začínal svoje církevní působení v Praze. S místem posledního odpočinku mučedníka jsou spojovány magické historky, spojené s osudy lidí, kteří třeba i nedopatřením šlápli na Janův hrob. Podle legendy, se měl prý vikář za tento prohřešek mstít. Již kolem poloviny 15. století byl hrob hojně navštěvován, a z tohoto důvodu obehnan železnou mříží. Instalace zábrany zájem o toto místo ještě zvýšila.³⁰ O umístění Janova hrobu svědčí zmínka v nadační listině pro oltář sv. Klimenta z roku 1502, konkrétně: „*před tímto oltářem leží blahoslavený kněz Jan z Pomuku za železnou mříží*“.³¹ Další písemný doklad nalezneme v rukopisu pocházejícího z kláštera ve Zlaté koruně, kde je uvedeno, že mříž byla instalována okolo místa posledního odpočinku z důvodu, že Jan Nepomucký proslul zázraky. Ozdobnějších a zároveň větších mříží opatřených nápisem se poslední místo odpočinku Jana dočkalo zhruba o sto let později. V roce 1721, v době Janova blahoslavení, přibýlo mramorové zábradlí se sochami vyobrazujícími Janovy cnosti. K dalším úpravám a zkrášlení posledního místa vikárova odpočinku došlo v letech 1733-36, kdy byl náhrobek opatřen stříbrným náhrobkem na místě původního hrobu. Roku 1771 zde byly instalovány sochy čtyř andělů ze stříbra a mramorová balustráda zhotovená Josefem Lanermannem.³²

2 LEGENDA O (SVATÉM) JANU

Dle dobových pramenů nebyl Jan Nepomucký svým životem nijak výjimečný. Byl poctivý, inteligentní, svědomitý a loajální vůči svému nadřízenému. Vlastně až jeho nešťastná smrt vzbudila zpětně zájem o jeho život. Až jeho smrtí se začíná rodit legenda.³³ Podle ní byl Jan z Nepomuku umučen z důvodu odmítnutí vyobrazení zpovědního

³⁰ Tamtéž, str. 37

³¹ BAROCH, Karel, Nepomuk, město s bohatou historií, str. 107

³² Tamtéž, str. 107

³³ Tamtéž, str. 108

tajemství královny jejímu choti Václavu IV. Počátek vzniku a šíření tohoto mýtu je datován do 15. století.³⁴ Na jeho zrodu se podílelo několik textů.

Vznik legendy podpořila žaloba vůči Václavu IV. sepsaná roku 1393 arcibiskupem Janem z Jenštejna. Právě z této žaloby pocházejí podrobné informace o smrti Jana z Pomuka. Zde je podrobně popsán způsob Janova umučení, jež se stalo podkladem pro další konstrukce založené na barvitě fantazii jejích autorů. Král je v nich stavěn do role bezcitného a krutého tyрана a nepovedeného syna úspěšného otce, panovníka bez mravních zásad a smyslu pro víru v Boha. Jan z Nepomuku je popisován v opozici vůči Václavu IV. V Jenštejnově stížnosti papeži je Jan vyobrazen jako zosobnění utrpení českých katolíků,³⁵ o čemž svědčí následující výňatek z arcibiskupovy žaloby: „*Doktor dekretů Johánek Velflínův z Pomuka se stal nejprve obětí mocenského konfliktu a posléze prominentním světce katolického nebe následkem surové historické náhody, nikoliv vlastním cílevědomým úsilím.*“³⁶ Jan je zde dokonce označován slovy „*iam martyr sanctus*“/svatý mučedník.³⁷ O tom, jak vnímal arcibiskup výraz *svatý mučedník*, se můžeme přesvědčit v 29. sloce hymnu o svatém Václavu:

*„Krev jeho volá, jak kdys Ábelova,
bezbranný zabit rukou úkladníka,
mučedník zhynul tady spravedlivý
nespravedlivě.“*³⁸

Jenštejnova stížnost skýtá třicet osm očíslovaných článků. Jedna z částí popisuje poslední dny generálního vikáře. Další část je zaměřena na písemnou zprávu o útisku církve ze strany panovníka a jeho stoupenců. Jan z Jenštejna žádá papeže o zastání. Snaží se o domožení spravedlnosti, o zbavení útisku světskou mocí. Žádá o podporu, aby mohl opět svobodně vykonávat církevní úřad, který se týká i vykonávání papežových příkazů.³⁹ Jan z Jenštejna zde nepopisuje jen osobní spory s králem, ale vlastně pronásledování klérů

³⁴ Alexandr Berndorf, *Obrazy z dějin Nepomuka*, str. 12

³⁵ Pavel Kroupa, ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*, str. 36

³⁶ Tamtéž, str. 34

³⁷ Tamtéž, str. 35

³⁸ Jaroslav V. Polc, *Svatý Jan Nepomucký*, str. 256

³⁹ V žalobě arcibiskup dále vypočítává hmotné škody a náklady na cestu k papežskému dvorci a závěrem papeže žádá o finanční půjčku. Zadlužení pražského arcibiskupství papež Bonifác IX. povolil až do výše 4000 dukátů.

různými způsoby a útisk církevních služebníků, kteří se odmítali podvolit panovníkově vůli.⁴⁰

Další významnou roli při šíření nepomucenské legendy sehrál rakouský kronikář Tomáš Ebendorfer z Haselbachu, který napsal *Kroniku římských králů*. V kronice taktéž popisuje Václava IV. jako krutého vládce a tyрана. Dále Ebendorfer popisuje mučení Jana Nepomuckého: „*Také zpovědníka své manželky Jana, mistra teologie, poněvadž řekl, že jen ten je hoděn jména krále, kdo dobře vládne, a jak se říká, poněvadž se zdráhal porušit zpovědní tajemství, dal utopit ve Vltavě. Druhého však určil sžíravým plamenům, ale toho kat, pohnut soucitem, nechal zachránit se útekem.*“⁴¹ Konkrétně označení Jana jako zpovědníka královny ženy a jeho umučení z důvodu nevyzrazení zpovědního tajemství mělo zásadní význam na šíření legendy. Důvod smrti umučením po sporu arcibiskupa s panovníkem ohledně potvrzení volby opata kladrubského kláštera Tomáš Ebendorfer v kronice opominul. Vykreslil Jana Nepomuckého jako vzorného katolického kněze, a zásadového strážce zpovědního tajemství. Pramen, odkud rakouský kronikář čerpal, zůstane zřejmě navždy neznámý. Nepředpokládá se však, že by si tento příběh vymyslel. Možným pramenem by mohla být tradice šířená mezi českými katolíky doma nebo v exilu.⁴²

Významný spis té doby přispívající k šíření nepomucenské legendy je spis nazývaný *Spravovna Jiřímu* od Pavla Žídka. Písemnost je datovaná taktéž k polovině 15. století. I v tomto spise je Václav IV. popisován v negativním světle, o čemž svědčí následující řádky: „*Když měl zlé domněnie do své paní a ona se zpoviedala mistru Johánkovi, děkanu Všech svatých, i prišiel k němu král, aby mu pověděl, s kým přebývá a kdy děkan nechtěl jemu nic praviti, kázal ho utopiti. Potom přeschla reka, a když lidé pro mlýny chleba neměli, počali proti králi reptati, a to byl počátek zlého*“.⁴³ Václav IV. je vykreslen tak, že působí více než odpudivě. Ve svém díle velmi katolicky založený Židek pravděpodobně nečerpal z kroniky Tomáše Ebendorfera, nýbrž z domácí katolické tradice a starších autorů popisujících ničivé sucho v českých zemích jako odplatu za mučednickou Janovu smrt.⁴⁴

V souvislosti se vznikem legendy a šířením kultu nemůžeme nezmínit omyl, kterého se dopustil ve své *Kronice české* Václav Hájek z Libočan. A to vyprávěním o

⁴⁰ Jaroslav V. Polc, *Svatý Jan Nepomucký*, str. 254

⁴¹ Pavel Kroupa, ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*, str. 38

⁴² Tamtéž, str. 38

⁴³ Jaroslav V. Polc, *Svatý Jan Nepomucký*, str. 291

⁴⁴ Pavel Kroupa, ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*, str. 42

dvou mučednicích, o dvou Janech zemřelých na králův popud, deset let po sobě. Hájek čerpal z různých pramenů, například ze *Starých letopisů českých*, nápisu kolem Janova hrobu, některé informace si autor přimyslel a dobarvil. Výše zmiňovaný nápis nechal vyrazit roku 1540 na druhou mříž Janova hrobu děkan Václav Volfenburg. Epitaf oznamoval, že *zde leží královnin zpovědník, z mostu pražského utopený, zázraky od Boha oslavený*.⁴⁵ Nesprávná informace byla, že Jan byl svatovítským kanovníkem a že byl umučen v roce 1383, tedy o deset let dříve. Tato fakta byla v období baroka považována za pravdivá. Předpokládalo se, že informace Volfenburg opsal z Janova náhrobního kamene. Tato mýlka přispěla k tomu, že se objevili dva Janové, kteří zemřeli ze zloville krále. Jeden zpovědník královny, mající hrob u Svatovítské katedrály obehnaný dvojitou mříží (který se jevil zajímavější snad i díky pověstem o nadpřirozených silách spojených s tímto místem), a druhý, vikář umučený z důvodu potvrzení opata kláštera Kladruby u Stříbra, který měl zemřít o deset let později.⁴⁶

O tom, zda mohl být generální vikář královniným zpovědníkem a zda jeho smrt mohla být způsobena mlčenlivostí a neochotou vyzradit zpovědní tajemství, se přeli historici na základě převážně nepřímých důkazů. Například víme, že generální vikář byl právník, nikoliv teolog. Neexistují také podložené důkazy, zda a kdy byl Jan Nepomucký vysvěcen na kněze. Proti Janovi, jako zpovědníku královny a smrti pramenící z nevyzrazení zpovědního tajemství hovoří i fakt, že tyto informace neuvádí arcibiskup Jan z Jenštejna v žalobě podávané papeži. Příběh o zpovědi se objevuje až zhruba šedesát let po Janově smrti, v době, kdy původní příčina smrti začíná upadat v zapomnění.⁴⁷

Informace nalezené v kronikách, poukazující na neuspořádané a nevěrné manželství Václava IV. a jeho chotě Žofie, nejsou ověřitelné. Zmiňované pověsti mají přispívat k negativnímu vyobrazení panovníka. Jiný obraz krále nám poskytují doboví autoři, kteří se s ním měli osobně setkat. Ti ho popisují jako sečtělého a příjemného muže.⁴⁸ Václav IV., podle jejich popisu, ovládal nejméně čtyři jazyky, vyznal se v umění a vědách. Bohužel mu neprospělo časté srovnávání s jeho otcem Karlem IV., který byl opravdu výjimečný člověk. Zároveň byl Václav IV. extrémně vznětlivý, což pravděpodobně podědil po svém dědovi Janu Lucemburském. Václav měl být mohutné konstituce, přesto několikrát vážně onemocněl. V pozdějším věku byl hodnocen spíše

⁴⁵ Tamtéž, str. 43

⁴⁶ Tamtéž, str. 44

⁴⁷ Tamtéž, str. 41

⁴⁸ Pavel Kroupa, ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*, str. 40

jako laxní až líný vládce se sklony k alkoholismu.⁴⁹ O tom, že nebyl Václav IV. mstivý tyran, dohánějící své činy do krajností, svědčí fakt, že Janův spolutrpitelem mistr Mikuláš Puchník z Černic se roku 1395 do funkce generálního vikáře pražské arcidiecéze vrátil a roku 1402 se stal pražským arcibiskupem (bohužel do funkce již z důvodu úmrtí nenastoupil).⁵⁰

V současné době na základě dostupných historických podkladů víme, že generální vikář Jan z Nepomuku nebyl královním zpovědníkem a nezemřel z důvodu střežení zpovědního tajemství. Dnešní katolická církev tuto skutečnost chápe a přiznává.⁵¹ Důkazem je dopis papeže Jana Pavla II. adresovaný roku 1979 arcibiskupovi Františku kardinálu Tomáškovi u příležitosti dvousetého výročí svatojánské kanonizace. Sv. Jan Nepomucký zemřel při mučení, jemuž byl vystaven, protože hájil práva církve a její svobodu proti zvůli krále Václava IV. více než ostatní. Zpráva, že král dal Jana zabít proto, že se zdráhal vyrazit zpovědní tajemství, se začala šířit několik desetiletí po smrti Jana. Tak začal být mučedník za svobodu církve ctěn jako svědek svátostného tajemství.⁵²

3 BLAHOŘEČENÍ A SVATOREČENÍ JANA NEPOMUCKÉHO

3.1 Cesta k blahorečení

Za první krůček k pozdějšímu svatořečení Jana Nepomuckého můžeme považovat latinská a česká veršovaná díla od humanisty Jiřího Bartholda Pontanuse z Breitenberka. Další posun ke zviditelnění úcty k Janovi znamenalo zasvěcení nového oltáře v kapli sv. Erharda a Otýlie, kde Jan začínal svoji církevní kariéru. Zasvěcení oltáře umučenému vikáři uskutečnil tehdejší arcibiskup Jan Lohelius počátkem 17. století. Neméně významné byly i kroky odehrávající se v Janově rodišti, v Nepomuku. A to výstavba kostela na počest později svatořečeného rodáka tehdejším majitelem místního panství Františkem Matějem hrabětem ze Šternberka roku 1639 na popud tamního děkana Kašpara Petra Drauschoviuse.⁵³

Se stavbou kostela se započalo v místě, kde dle tradice stál rodný dům svatého Jana. Umístění Janova rodného domu později potvrdil tehdy osmdesátiletý Pavel Otčenášek. Prohlásil, že si pamatuje na dům, který se označoval ještě před rokem 1640

⁴⁹ Karel Baroch, Nepomuk, město s bohatou historií, str. 102

⁵⁰ Pavel Kroupa, ed. Historie a kulturní dědictví Nepomucka, str. 41

⁵¹ Tamtéž, str. 42

⁵² Tamtéž, str. 42

⁵³ Pavel Kroupa, ed. Historie a kulturní dědictví Nepomucka, str. 47

„*U sv. Jana*“ a lidé se na toto místo uchýlovali k modlení. K tomuto prohlášení mělo dojít v roce 1716. Domek byl v té době obýván místním pekařem a hrnčířem Janem Jílkem. Po Janově mučednické smrti nechal domek ozdobit malbami opat místního cisterciáckého kláštera.⁵⁴ Na počátky zdejšího rozvíjejícího se nepomucenského kultu upozorňuje zhruba v polovině sedmnáctého století dílo myšlené jako žádost místních obyvatel o postavení nového svatostánku na Janovu počest. Veršovaný latinsko-česko-německy spis *Fama posthuma Ioannis Nepomuceni / Posmrtná pověst Jana Nepomuckého* je dílem jezuity Jiřího Plachého-Feruse.⁵⁵ Jak už bylo zmíněno, výstavbu kostela inicioval tehdejší místní pán František Matěj ze Šternberka. Svatostánek byl dostavěn až po Matějově smrti v roce 1660, zásluhou jeho vdovy Ludmily Benigna, rozené Kavkové z Říčan.⁵⁶ Ještě téhož roku byl kostel vysvěcen a zasvěcen se svolením tehdejšího arcibiskupa kardinála Arnošta z Harrachu svatému Janu Křtiteli.

O deset let později však pražský arcibiskup Ferdinand Zoubek z Bilenberka vyslovil pochyby nad uctíváním Jana z Nepomuku a hrozilo zavření kostela. Jak lze předpokládat, arcibiskupovy pochyby způsobily mezi Janovými uctívajícími velké zděšení. Z tohoto důvodu tehdejší pán místního zámku Václav Vojtěch ze Šternberka povolal do Nepomuku jezuitského kněze Bohuslava Balbína, pisatele životopisu Jana Nepomuckého, který zkoumal jeho svatost. Místní pán chtěl, aby mu Balbín pomohl situaci zklidnit a svými znalostmi ohledně zkoumání Janovy svatosti vyvrátil pochyby zaseté tehdejším arcibiskupem. Situace se uklidnila v roce 1673, kdy papež Urban VIII. zvláštní bulou připustil uctívání Jana z Nepomuku. Kostelík zasvěcený sv. Janu Křtiteli, k radosti všech jeho obdivovatelů zůstal otevřený, nicméně byl roku 1686 poničen požárem okolních domů. Znovu obnovit se ho podařilo Václavu Vojtěchu ze Šternberka o dva roky později.⁵⁷ Při přestavbě kostelíka byl umístěn na desce nad hlavním vchodem latinský nápis dokládající svého obnovitele: „*Chrám tento v domě, kde stála kolébka blahoslaveného Jana Nepomuckého, na počest sv. Křtitele, vystavěla z odkazu svého vznešeného manžela Františka ze Šternberka, Františka z Říčan, dne 20. srpna 1686 požárem téhož městečka zničeným, znovu obnovil k ozdobě týchž syn a dědic Václav Vojtěch hrabě ze Šternberka roku 1688*“.⁵⁸

⁵⁴ Karel Baroch, *Nepomuk, město s bohatou historií*, str. 94

⁵⁵ Pavel Kroupa, ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*, str. 27

⁵⁶ Tamtéž, str. 94

⁵⁷ Alexandr Berndorf, *Obrazy z dějin Nepomuka*, str. 29

⁵⁸ B. Sýkora, J. Markvart, *Historické památky Nepomucka*, str. 2

Na hlavní oltář kostela byl z děkanství přenesen obraz malovaný Karlem Škrétou, znázorňující Jana Nepomuckého rozdělujícího almužny. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*, Společnost přátel starého Nepomuka 2013, str. 48. Současná podoba chrámu pochází z doby barokní, po přestavbě podle plánů

Jako další projev úcty a popularizace Janovy osoby můžeme označit již zmíněný životopis Jana Nepomuckého, sepsaný barokním historikem Bohuslavem Balbínem. V době kolem svatořečení Jana Nepomuckého bylo toto dílo přeloženo díky jezuitským mnichům do mnoha světových jazyků, včetně čínštiny a japonštiny, což přispívalo k šíření Janova kultu po celém světě. Životopis byl poutavě psaný velmi distingovaným jazykem. Balbínův spis přispěl k oprávněnosti Janovy kanonizace při rozhodování soudců v Římě.⁵⁹

3.2 Pokusy o svatořečení Jana Nepomuckého

První, kdo se pokusil prosadit jak blahorečení, tak i následné svatořečení Jana Nepomuckého, byl roku 1673 tehdejší pražský arcibiskup Matouš Ferdinand Sobek z Bílenberka. Oficiální žádost do Říma však nikdy z důvodu složitosti církevních předpisů nepodal. První oficiální žádost byla podána roku 1675 děkanem pražské kapituly Tomášem Pešinou z Čechorodu. Tato žádost byla zamítnuta z faktických i formálních důvodů (důkazy o úctě a zázracích nemohly být podány kapitulou, ale pouze pražským arcibiskupem). Po dalších čtyřicet let římská kurie na podané žádosti o beatifikaci odpovídala záporně i přes prokazatelné šíření svatojánského kultu nejen v Čechách, ale i po celé Evropě.⁶⁰

Roku 1719 proběhlo v Praze na základě předešlého sbírání důkazů o úctě k Janovi řízení, iniciované arcibiskupem Františkem Ferdinandem z Khünburgu, které skončilo výsledkem, že umučený Jan se těší svaté pověsti, a proto je možno zahájit proces o jeho beatifikaci ve Vatikánu. Svědci hovořili o množství soch vytesaných k uctění Jana Nepomuckého, o obrazech s jeho zobrazením a mších sloužených na jeho počest.⁶¹

Za jeden z nejvýznamnějších důkazů o Janově svatosti je označováno nalezení neporušené tkáně, považované za jazyk. Tkáňový útvar byl objeven mezi ostatky při průzkumu jeho hrobu. Tento objev byl podle barokních znalců důkazem Janovy mlčenlivosti, který podal sám Bůh.⁶² Exhumace hrobu byla zahájena 15. dubna roku

významného stavitele té doby, Kiliána Ignáce Dientzenhofera. Přestavba se datuje do let 1734-1738. Toho do Nepomuku, z důvodu velkého počtu poutníků, kteří se do obce shromažďovali za účelem uctění svatého Jana a nedostatečnosti původního kostela, pozval tehdejší majitel panství Adolf Bernard z Martinic. Tamtéž, str. 27 V této době, tedy koncem sedmnáctého století, počala 16. května tradice každoroční svatojánské bohoslužby. Do Nepomuku proučila procesí věřících. Tradice následně vedla k prohlášení Jana z Nepomuku za blahoslaveného 31. května 1721 papežem Innocencem XIII. a posléze Benediktem XIII. za svatého 19. března o osm let později. Alexandr Berndorf, Obrazy z dějin Nepomuka, str. 29

⁵⁹ Pavel Kroupa, ed. Historie a kulturní dědictví Nepomucka, str. 49

⁶⁰ Tamtéž, str. 50

⁶¹ Tamtéž, str. 52

⁶² Tamtéž, str. 52

1719. Aktu byl přítomen tehdejší pražský arcibiskup Ferdinand z Khünburgu, děkan kapituly Tobiáš Vojtěch Opitz, dále kostelník Václav Karel Potůček, faráři, několik právníků, historici a další. Ze zástupců lékařů účastnících se ohledání můžeme jmenovat dr. Františka Löwa z Erlstedu, dr. Jana Puchmana, osobního lékaře císaře Leopolda, a další dva chirurgy. V hloubce přibližně 1,2 m byly nalezeny zbytky dřevěné rakve a kostra v natažené poloze se zkříženýma rukama na prsou. Lékaři potvrdili, že se skeletem nebylo hýbáno, a zedníci stvrdili, že hrob byl otevřen poprvé. Dále byly nalezeny kousky červené a černé látky. Poškození kosterních ostatků svědčilo o vikářově mučení. Když duchovní přenášeli ostatky na stůl potažený bílým sukem, z lebky vypadla načervenalá hmota. Hmotu lékaři nařízli a zjistili, že je načervenalá i uvnitř a obsahuje cévy. Hlavní znalec dr. Löw prohlásil o kousku hmoty: *“hmota vypadlá z lebky k podivu a úžasu v podobě, podstatě cévnatém složení a červené barvě představuje úplně pravý jazyk, a nalézám a s bezpečným svědomím prohlašuji za jazyk lidský, podle mého úsudku nástroj, jímž svátostnou mlčenlivost jazyka zachoval uchovaný (před zkázou) ... co se týče jazyka, dovozují, že bez zázraku se nemohl přirozeně zachovat, poněvadž mezi ostatními údy těla právě jazyk nejdříve zkáze podléhá. Zde však při tak dlouhé době – přes 300 let – se nemohl uchovat v této podobě, podstatě a neporušenosti, jakož i barvě, způsobem přirozeným...”*⁶³

Po aktu exhumace byly ostatky vloženy do cínové rakve, jazyk byl uložen do stříbrné nádoby a poté též do cínové schránky, která byla před uložením taktéž zapečetěna. O dva dny později byla schránka opět vyjmuta, kosti správně sestaveny, zabaleny do hedvábí a opět uloženy. Domnělý jazyk nebyl uložen do hrobu, ale na oltář svatého Václava. Zbytek jazyka byl o dva roky později zasazen do relikviáře, který byl pro tento účel vyroben a po zapečetění uložen do monstrance. Janova rakev byla ještě několikrát otevřena, ostatky ošetřeny a přeskládány. Cínová rakev byla vyměněna za skleněnou.

Že se nejedná o jazyk, ale o zbytek mozkové kaše uložené v zadní jámě lební bylo s konečnou platností zjištěno při podrobném zkoumání v roce 1972. Též domněnky doktora Löwa o zázračném zachování jazyka lze dnes pomocí vědy vyvrátit. Zbytek měkké tkáně se zachoval z důvodu těžké vlhké zeminy, která pro tuto konzervaci vytvořila ideální podmínky.⁶⁴

⁶³ Karel Baroch, Nepomuk, město s bohatou historií, str. 94

⁶⁴ Tamtéž, str. 110

3.3 Blahořečení a následné svatořečení Jana Nepomuckého

Do Říma, k posouzení a zahájení posvátných obřadů, předložil po důkladném prozkoumání všech důkazů roku 1720 žádost o zahájení procesu svatořečení kardinál Michael Bedřich hrabě z Althannu. Proces byl svěřen dvěma kardinálům. Dle pravidel první z nich předkládal shromážděné důkazy, které měly vést k blahořečení, druhý kardinál, tedy oponent, činil přesný opak.⁶⁵ Oním druhým kardinálem byl Prosper Lambertini, pozdější papež Benedikt XIV. Ten vznesl námitky týkající se Janova úmrtí. Namítal, že nebylo jasné, zda Jan Nepomucký zemřel roku 1383 nebo o deset let později. Jak už víme, o tuto nešťastnou nepřesnost se zasloužil Václav Hájek z Libočan. Další Lambertiniho námitkou byl nejasný důvod umučení, kdy podle jeho názoru nebyla důvodem hněvu Václava IV. nenávisť vůči katolíkům, ale alkohol a s ním stupňující se agrese vrcholící Janovým umučením. Tato fakta kardinála vedla k závěru, že Jan Nepomucký nebyl mučedníkem z důvodu víry, ale nešťastnou obětí z důvodu alkoholického opojení panovníka. I přes tyto závěry však kongregace doporučila Janovo blahořečení, které 31. května 1721 papež Inocenc XIII. potvrdil.⁶⁶

Při procesu o uznání svatořečení, který má začít minimálně deset let od blahořečení, učinila římská kurie výjimku, a tento proces byl zahájen již 18. července roku 1772. Při ověřovacím procesu došlo k opětovnému přezkoumání nově nashromážděných důkazů, tedy výpovědí o úctě a přednesení šesti zázraků, které měl Jan vykonat. Zde můžeme jako příklad jmenovat dva: ochranu města Nepomuku před morem nebo nalezení jazyka, jeho nabíhání a změnu barvy o čtyři roky později.⁶⁷ Důkazy o provedených zázracích byly podrobně zkoumány a teprve 11. ledna 1729 čtyři ze šesti uvedených důkazů o zázracích byly uznány za prokázané. Nyní mohlo následovat Janovo svatořečení. To se událo 19. března roku 1729 v bazilice sv. Jana v Lateránu. Na počest nového svatého se rozezněly všechny římské zvony na jednu hodinu. Od tohoto dne bylo možné nazývat Jana Nepomuckého svatým. Proklamační listinu, tzv. kanonizační bulu *Christus Dominus*, podepsal papež Benedikt XVIII. a po něm šestatřicet kardinálů. Svatý Jan byl prohlášen za prvomučedníka zpovědního tajemství.⁶⁸

⁶⁵ Pavel Kroupa, ed. Historie a kulturní dědictví Nepomucka, str. 52

⁶⁶ Tamtéž, str. 52

⁶⁷ Tamtéž, str. 53

⁶⁸ Tamtéž, str.56

4 VÝRAZ ÚCTY K JANU NEPOMUCKÉMU: KOSTELY A KAPLE, MALBY, SOCHY, RELIKVIÁŘE

Uctívání svatého Jana můžeme po Čechách, a výrazně v Nepomuku a blízkém okolí, pozorovat napříč stoletími. Dochovány jsou plastiky, budovy a artefakty z různých časových období. Vývoj kultu probíhá jako vrstvení uměleckých děl a církevních symbolů i díky významným umělcům a tvůrcům dané konkrétní doby.⁶⁹

4.1 Kostely a kaple

Nepomuk se stal vedle Svatovítské katedrály se světcovým hrobem druhým nejvýznamnějším nepomucenským poutním místem. Přesto v Nepomuku nenalzáme žádný monumentální poutní areál, jako například ve Žďáru nad Sázavou. Mezi nejvýznamnější svatojánské památky Nepomucka patří kostel sv. Jana Nepomuckého, který se nachází ve městě Nepomuk, při vjezdu na náměstí Augustina Němejce. Kostel stojí na údajném místě rodného domu Jana Nepomuckého [obr.č.1]. Původně byl kostel dedikován sv. Janu Křtiteli. V období baroka byl podle plánů K. I. Dientzenhofera přestavěn. Jedná se o první kostel na světě, který byl věnován sv. Janu Nepomuckému. Další neméně významnou památkou přímo v obci je také kostel, který se nachází na Přesanickém náměstí. Ten byl vybudován již ve dvanáctém století cisterciáckými mnichy a zasvěcen Jakubu Většímu. Do současné doby byl několikrát přestavěn. Z barokních pramenů se dovídáme, že zde byl náš slavný Jan pokřtěn. Ze svatojakubského kostela se při svatojánských oslavách vypravovala procesí ke kostelu svatého Jana. Vedle kostela svatého Jakuba Většího se nachází arciděkanství, ve kterém v současné době sídlí Svatojánské muzeum.⁷⁰ Při pohledu od areálu kostela svatého Jakuba Většího přes hlavní silnici vedoucí směrem na Plzeň se rozprostírá Špitálský rybník, na jehož hrázi je vystavěna otevřená výklenková kaple sv. Jana Nepomuckého s jeho sochou. Zhruba v oněch místech stávala dříve Janova dřevěná socha. V roce 1878 byla vystavěna zděná kaplička. Do ní byla vsazena socha světce. A právě k této stavbě, jako k prvnímu zastavení, mířilo procesí v době svatojánských oslav (v Nepomuku byly oslavy pořádány vždy po padesáti letech od výročí Janova svatořečení).⁷¹

V blízkém okolí obce Nepomuk se nachází kostel zasvěcený svatému Janu v obci Nové Mitrovice. S výstavbou svatostánku se započalo roku 1722 za finanční podpory

⁶⁹ Kolektiv autorů, Svatý Jan Nepomucký v evropském kulturním kontextu, str. 26

⁷⁰ Programové noviny 300. výročí blahorečení sv. Jana Nepomuckého, str. 12

⁷¹ B. Sýkora, J. Markvart, Historické památky Nepomucka, str. 8

hraběnky Anny Polyxeny z Clary a Aldringen. Jednalo se původně o osmibokou barokní kapli, ke které byla o čtyřicet let později dobudována loď kostela. V Budislavicích nechal vystavět kapli zasvěcenou svatému Janu místní farář Jan Černý koncem 19. století. Další stavbou dedikovanou svatému Janu je kaplička v nedaleké obci Vrčeň.⁷² Dále můžeme ze staveb zasvěcených svatému Janu na území Plzeňského kraje jmenovat například kostely v obci Chříč, Hlavňovice, Kařez nebo Nemanice, Trhanov, Velenovy a město Plzeň.⁷³

Plzeňský svatojánský kostel je situován na Chodském náměstí [obr.č.2]. Byl vystavěn počátkem 20. století podle návrhů architektů Jana Svobody a Františka Stalmachera v pseudorománském slohu. Z každé strany vstupního portálu se tyčí věž vysoká šedesát tři metů. Celá stavba je bohatě zdobena štukováním, provedené žákem J. V. Myslbeka, akademickým sochařem Vojtěchem Šípem. Okna kostela jsou vitrážová, s vyobrazením světců. V oratoři kostela jsou uloženy *Plzeňské jesličky*.⁷⁴

Mimo Plzeňský kraj jmenujme například kostely vystavěné v Praze. Zde považujeme za zajímavé poukázat nejprve na umístění svatojánských památek v ulicích historického jádra Prahy, neboť se shodují s trasami někdejších svatojánských procesí, případně místy spojovanými s působením svatého Jana. Studii tohoto fenoménu se blíže zabývá ve svojí práci Markéta Gausová Zörnerová.⁷⁵ Autorka studie zmapovala výstavbu soch Jana Nepomuckého, výzdobu budov, obrazů a jiných svatojánských památek na území Pražského hradu, Hradčan a Starého Města pražského kopírující trasu někdejších svatojánských procesí. Gausové Zörnerové se podařilo dohledat na tomto území 92 míst, kde se nacházela nebo nachází zobrazení sv. Jana Nepomuckého.⁷⁶ My jako příklady úcty svatému Janu na území hlavního města uvádíme pět kostelů zasvěcených svatému Janu, a to v Dejvicích, Košířích, Hradčanech, Velké Chuchli a Na Skalce. Popíšme si stručně jeden z nich, například ten nacházející se na Novém Městě, Na Skalce [obr.č.3]. Kostel je vybrán z důvodu architekta, podle jehož návrhů byl svatostánek realizován. Jedná se o K. I. Dientzenhofera. podle jehož návrhů vznikl i svatojánský kostel v Nepomuku. Stavba pražského kostela byla dokončena ve třicátých letech 18. století. Budova je charakteristická dvěma věžemi dotvářejícími vrcholně barokní průčelí. Zajímavostí

⁷² Programové noviny 300. výročí blahorečení sv. Jana Nepomuckého, str. 12

⁷³ Kostely sv. Jana Nepomuckého dostupné z [online]: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_svat%C3%A9ho_Jana_Nepomuck%C3%A9ho#Plze%C5%88sk%C3%BD_kraj, vyhledáno 28.9. 2021.

⁷⁴ Kostel Jana Nepomuckého v Plzni dostupné z [online]: <https://www.turistika.cz/mista/plzen-kostel-svateho-jana-nepomuckeho/detail>, vyhledáno 14.2. 2022.

⁷⁵ Kuděj, časopis pro kulturní dějiny, ročník 22, 2/21, str.21

⁷⁶ Tamtéž, str.28

interiéru je například nástropní freska ztvárňující apoteózu svatého Jana Nepomuckého datovaná do roku 1738, malovaná Františkem Antonínem Müllerem, nebo pozlacená dřevěná socha představující svatého Jana, tyčící se nad hlavním oltářem. Autorem sochy je František Ignác Platzer.⁷⁷

Apoteóza svatého Jana Nepomuckého je také hlavním motivem obrazu, který se nachází nad hlavním oltářem kostela svatého Jana Nepomuckého v dalším regionálním středisku, tentokrát však v Jihočeském kraji, v Českých Budějovicích [obr.č.4]. Zde je autorem obrazu Franz Anton Maulbertsch. Kostel je vystavěn v novorománském stylu. Jeho vysvěcení proběhlo 12. září roku 1915. Dispozičně je budova řešena jako bazilikální trojlodí s příčnou lodí vloženou před chór s půlkruhovou apsidou.⁷⁸

Další kostel zasvěcený svatému Janu se nachází nedaleko rozhraní Středočeského kraje a kraje Vysočina ve městě Kutná Hora. Tato stavba pochází z doby barokní. Projekt zpracoval F. M. Kaňka v letech 1733-1754. S výslednou podobou svatostánku pomáhal taktéž K. I. Dientzenhofer. Kostel byl vystavěn z prostředků obce a soukromých donátorů. Velmi hodnotná je zde nástropní malba představující legendu o sv. Janu. Autorem malby je F. X. Palka.⁷⁹

Jako poslední příklad stavby dedikované svatému Janu zde uvedeme poutní kostel svatého Jana Nepomuckého, nacházející se v kraji Vysočina, ve Žďáru nad Sázavou [obr.č.5]. Kostel byl vystavěn na popud opata místního cisterciáckého kláštera, Václava Vejmluvy (velkého ctitele Jana ještě před jeho beatifikací a kanonizací) na počátku 18. století. Stavba byla zhotovena dle návrhů architekta Jana Blažeje Santini – Aichela. Zmiňovaný svatostánek nemá zcela tradiční podobu. Požadavkem církevního hodnostáře Vejmluvy na ztvárnění chrámu byl obrazec hvězdy, což se Santinimu povedlo velmi osobitě realizovat. Vznikla tak působivá stavba s ambity ve tvaru deseticípé hvězdy (tedy násobku pěti). V roce 1994 byl tento kostel zapsán na seznam památek UNESCO.⁸⁰

⁷⁷ Kostel Jana Nepomuckého v Praze, Na Skalce dostupné z [online]: <https://www.prague.eu/cs/objekt/mista/2300/kostel-sv-jana-nepomuckeho-na-skalce>, vyhledáno 10.10. 2021.

⁷⁸ Kostel Jana Nepomuckého v Českých Budějovicích dostupné z [online]: <https://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/kostel-svateho-jana-nepomuckeho>, vyhledáno 10.10. 2021.

⁷⁹ Kostel Jana Nepomuckého v Kutné Hoře dostupné z [online]: <https://destinace.kutnahora.cz/d/kostel-sv-jana-nepomuckeho>, vyhledáno 10.10. 2021.

⁸⁰ Poutní kostel Jana Nepomuckého na Zelené hoře dostupné z [online]: <https://www.zelena-hora.cz/>, vyhledáno 10.10. 2021.

Souhrnný výčet kostelů zasvěcených svatému Janu na území České republiky lze dohledat například v internetových zdrojích.⁸¹

4.2 Malby-zobrazování svatého Jana

Za charakteristické zobrazení svatého Jana můžeme považovat plastiku od Jana Brokoffa vytvořenou roku 1683. Socha byla zhotovena pro Kamenný most v Praze podle Rauchmillerova modelu [obr.č.9]. Charakteristické znaky představující našeho světce jsou: rocheta, biret na hlavě, pět hvězd kolem hlavy, prst před ústy, dále krucifix spočívající v pravé ruce světce, palmový list či kniha povětšinou ležící u světcových nohou. Rocheta ukazuje na příslušnost k církvi. Pět hvězd čerpá z legendy, podle které našli rybáři ve Vltavě umučeného vikáře podle pěti světél zářících okolo jeho hlavy. Počet hvězd též symbolizuje pět ran, které byly zasazeny Ježíši Kristu nebo též pět písmen slova *Tacui* (mlčel jsem). V kombinaci s prstem přiloženým k ústům poukazují na nevyzrazení zpovědního tajemství. Zde je třeba zmínit, že svatý Jan je jediný světec spolu s Pannou Marií mající svatozář s hvězdami kolem hlavy. Palma symbolizuje podle biblické tradice triumf a vítězství nebo také mučednickou smrt, kniha moudrost, vzdělanost, u nohou ležící značí to, co činí oporu. Za další atributy charakterizující svatého Jana můžeme považovat jazyk, který, jak se později ukázalo, je vlastně mozkovou tkání. Jazyk též symbolizuje mlčenlivost světce.⁸²

Obrazy s motivem svatého Jana se rozhodl zmapovat na území celé České republiky klub českých turistů z Nepomuku. Na svých internetových stránkách má klub umístěné nejen fotografie obrazů, ale i soch a dalších památek vyjadřujících úctu ke svatému Janu z míst, která sami členové navštívili. Počet vyfotografovaných obrazů se svatojánskou tematikou čítá v současné době přes 500 kusů. Není možné zde jmenovat všechna místa, kde jsou obrazy se svatojánskou tematikou umístěny.⁸³ Z tohoto důvodu zde uvádíme pouze několik příkladů, a to z Nepomuku, Plzeňského kraje a několika míst naší republiky.

⁸¹ Seznam kostelů dedikovaných svatému Janu, wikipedie, dostupné z [online]: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_svat%C3%A9ho_Jana_Nepomuck%C3%A9ho, vyhledáno 10.10. 2021.

⁸² Atributy sv. Jana Nepomuckého z dostupné z [online]: <https://www.nepomuk.cz/turista/svaty-jan-nepomucky/>, vyhledáno 10.10. 2021.

⁸³ Zobrazování sv. Jana, fotografie KČT Nepomuk dostupné z [online]: <https://www.kctnepomuk.cz/fotoalbum/01-kde-jsem-potkal-jana-nepomuckeho/obrazy-a-sosky-sv.jana-nepomuckeho/obrazy/>, vyhledáno 10.10. 2021.

Přímo v Janově rodišti se nachází několik obrazů ve Svatojánském muzeu. Blíže si představíme malbu s názvem *Jan Nepomucký podává dopis vladaři*. Jedná se o olejomalbu pocházející z konce 19. století. Znáznorňuje v popředí sedícího císaře Leopolda I. Habsburského a muže oblečeného do černé kleriky. Muž v černém podává Leopoldovi I. dopis. V pozadí je vyobrazena žena klečící u Svatovítské katedrály. Obraz zachycuje jeden ze zázraků připisovaných sv. Janu Nepomuckému: chudou vdovu, která prosila u hrobu Jana Nepomuckého, aby její jediný syn, který ji živil, nemusel na vojnu. Svoji napsanou prosbu zanechala u Janova hrobu. K císaři se nedlouho poté, bez ohlášení, dostavil muž oděný v černé klerice a předal vládci dopis s ženinou prosbou. Nikdo neznámého neviděl vstupovat. Císař pochopil, že se jednalo o samotného Jana Nepomuckého. Prosbě chudé vdovy Leopold I. následně vyhověl.⁸⁴

Dalším zajímavým exponátem muzea je olejomalba datovaná do 18. století. Vypodobňuje svatého Jana Nepomuckého klečícího na oblaku před Pannou Marií Zelenohorskou. Kompozici dotváří andělé obklopující světce a jeho klečící rodiče, kteří svého syna „zasnubují“ Panně Marii. Tato malba byla původně umístěna v sakristii kostela sv. Jana v Nepomuku a muzeu byla věnována arciděkaným úřadem.⁸⁵

Svatý Jan klečící u klekátko je motivem menší olejomalby pocházející taktéž z 18. století. Dílo bylo muzeu věnováno školskou sestrou z Horažďovic u příležitosti založení muzea.⁸⁶ Další olejomalbu se svatojánským motivem z doby baroka muzeu daroval P. Viktor Michka.⁸⁷

Jako poslední příklad díla se svatojánskou tematikou nacházející se ve Svatojánském muzeu jmenujme kolorovaný kamenotisk ztvárňující devět výjevů ze světceva života. Dílo je datováno do 19. století, do muzejních sbírek bylo věnováno chotí obecního tajemníka v Nepomuku.⁸⁸

Další čtyři velké obrazy s výjevem ze světceva života jsou umístěny v kostele sv. Jana Nepomuckého, taktéž v Nepomuku. Vyobrazení se týká Janova narození, zpovídání

⁸⁴ Nepomucké noviny, listopad 2021, str. 36

⁸⁵ Kolektiv autorů, Svatý Jan Nepomucký v evropském kulturním kontextu, str. 144

⁸⁶ Tamtéž, str. 144

⁸⁷ Tamtéž, str. 144

⁸⁸ Tamtéž, str. 145

královny Žofie, mučení Jana Nepomuckého. Poslední výjev představuje shoení vikářova těla z Karlova mostu do řeky Vltavy.⁸⁹

V Plzeňském kraji, mimo Janovo rodiště, se nalézají svatojánské obrazy kupříkladu v kostele v Přešticích, Stříbře, Plané u Mariánských Lázní, Rokycanech, v klášterním kostele v Domažlicích a v Plzni.⁹⁰ Jako příklady vyobrazení svatého Jana v Plzni můžeme uvést obrazy, které se nacházejí v katedrále svatého Bartoloměje. U prvního příkladu se jedná o olejomalbu datovanou do roku 1678.⁹¹ Zde nemá svatý Jan okolo hlavy namalovanou svatozář ani nedrží palmový list v ruce. Je vyobrazen oblečený v klerice a plášti, s biretem na hlavě. Stojí u stolu s otevřenou knihou a vzhlíží k nebesům, k andělům, kteří připravují kříž [obr.č.10]. Tento obraz je umístěn v jižní lodi katedrály. Druhé vyobrazení sv. Jana najdeme v téže katedrále, na oltáři zasvěcenému právě sv. Janu.

Při jmenování příkladů vyobrazení svatého Jana Nepomuckého v našem hlavní městě, nemůžeme opomenout nástěnné fresky v chrámu Na Skalce. Zde se nachází monumentální výjev, nazvaný *Apoteóza sv. Jana Nepomuckého* v ústředním prostoru kostela. Další freska s výjevem z Janova života je namalována v kruchtě. Dílo je připisováno F. A. Müllerovi. Stejný malíř je pravděpodobně autorem i v případě poslední nástěnné malby soustředěné do klenby prvního presbytáře chrámové stavby. Dílo nese název *Mučení sv. Jana Nepomuckého*.⁹²

V kapli svatého Kříže v Praze je nad římsou západní stěny umístěn barokní oboustranný obraz *Glorifikace svatého Jana Nepomuckého* [obr.č.11]. I zde je Jan Nepomucký oděn v kněžském oděvu, bez biretu. Je obklopen anděly. Jeden z nich drží v ruce palmový list. Na rubu obrazu je ztvárněna scéna svržení světce do Vltavy. Autorem díla je italský malíř Odoardo Vicinelli. Tento obraz byl 19. března roku 1729 nesen jako korouhev ve slavnostním průvodu v průběhu svatořečení svatého Jana v Římě. Obraz byl

⁸⁹ Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého, dostupné z [online]: <http://www.arcidekanstvi-nepomuk.cz/index.php?stranka=hl-kostely>, vyhledáno 12.1. 2021.

⁹⁰ Biskupství plzeňské, emailová komunikace ze dne 1.11. 2021.

⁹¹ Olejomalba sv. Jana, katedrála sv. Bartoloměje dostupné z [online]: <https://www.bip.cz/de/katedrala-sv-bartolomeje>, vyhledáno 10.10. 2021.

⁹² BP Mariana Kučerová, str. 52 a 53. dostupné z [online]: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/66286/BPTX_2013_2_11260_0_349009_0_149019.pdf?sequence=1&isAllowed=y, vyhledáno 14.2. 2022.

věnován papežem Benediktem XIII. pražské katedrále. Zlacený rám byl pro tento obraz pořízen v roce 1829, při oslavách stého výročí svatořečení.⁹³

V Jihočeském kraji najdeme například fresku s vyobrazením svatého Jana na průčelí kaple sv. Jana Nepomuckého v Prachaticích. Malba se jmenuje *Svržení Jana Nepomuckého do Vltavy*. Na obraze vidíme část Karlova mostu a na něm vojáky vrhající do vod Vltavy Jana Nepomuckého oděného v církevním oděvu. Tento výjev pozorují čtyři andělé. Jeden z nich natahuje ruku s psaním směrem k Janovi.⁹⁴

Velmi zachovalá olejomalba ztvárňující Jana Nepomuckého byla objevena v kostele sv. Petra a Pavla v obci Svojanov v Královohradeckém kraji. Jedná se o práci Anthona Schoonjanse, dvorního malíře Leopolda I. Malba vyobrazuje Jana Nepomuckého v kněžském oděvu s biretem na hlavě. Jan pohlíží zálibně na krucifix, který drží v náručí. Na Jana pak shlíží z nebe anděl.⁹⁵

Jako další příklad vyobrazení svatého Jana uveďme obraz nalézající se ve Zlínském kraji v obci Popovice [obr.č.12]. Zde je svatojánský obraz umístěn v drobné zděné stavbě s obdélníkovým půdorysem. Jan je vyobrazen typicky v církevním oděvu s biretem na hlavě. V ruce drží kříž, na nějž se zálibně dívá. Okolo hlavy mu září pět hvězd. V pozadí za Janem je vidět Karlův most a panorama města Prahy. Tento obraz nahradil sochu ztvárňující svatého Jana, která se v nice nacházela před ním.⁹⁶

Obraz sv. Jana Nepomuckého je taktéž umístěn v obci Dobratice, která se nachází téměř u státní hranice s Polskem. Olejomalba Jana Nepomuckého pocházející z počátku 19. století je umístěna v tamním kostele sv. Filipa a Jakuba.⁹⁷

Všechna výše uvedená vyobrazení Jana Nepomuckého odpovídají vzoru, který udal v 17. století Mathias Rauchmiller. Jak již bylo zmíněno, Jana Nepomuckého viděl jako muže středního věku, v kněžském oděvu, vlasy padajícími k ramenům, případně s biretem na hlavě, nebo s pěti zářícími hvězdami okolo hlavy. Odlišně pojal vyobrazení

⁹³ Sv. Jan Nepomucký, obraz, kaple sv. Kříže dostupné z [online]: <https://kpmk.eu/kpmkeu/index.php/katedrala/kaple/sv-krize/79-nalez-a-nove-ulozeni-kosti-prazskeho-biskupa-ondreje-2>, vyhledáno 16.11. 2021.

⁹⁴ Svržení Jana Nepomuckého do Vltavy, Prachatice dostupné z [online]: <https://www.prachatice.eu/obraz-sv-jana-nepomuckeho/gs-2913>, vyhledáno 10.10.2021.

⁹⁵ Sv. Jan Nepomucký, obraz, Svojanov dostupné z [online]: <https://plus.rozhlas.cz/necekany-poklad-z-kostela-sv-petra-a-pavla-ve-svojanove-6615033>, vyhledáno 10.10. 2021.

⁹⁶ Sv. Jan Nepomucký, obraz, Popovice dostupné z [online]: <https://www.popovice.cz/o-obci/kulturni-dedictvi/poklona-sv-jana-nepomuckeho/>, vyhledáno 28.09. 2021.

⁹⁷ Olejomalba, sv. Jan Nepomucký, Dobratice dostupné z [online]: <https://www.historickasidla.cz/drcs/1334-obraz-sv-jana-nepomuckeho.html>, vyhledáno 10.10. 2021.

Jana Nepomuckého významný barokní malíř Karel Škréta. Svatý Jan je tímto autorem zobrazován jako starý muž s dlouhým bílým vousem. Jeho svátost malíř znázorňuje umístěním jeho postavy na oblak shlížející na lid pod sebou. Okolo hlavy se světci netřpytí hvězdy, ale svatozář rozbíhající se do paprsků, jako by za světcovou hlavou zářilo slunce. Takto vyobrazen je Jan na rytinách pojmenovaných *sv. Jan Nepomucký paprskem ukazuje svůj rodný dům* [obr.č.13] nebo *svatý Jan Nepomucký trestá lupiče a bezvěrce* nebo *Karel Šternberk Janovi zasvěcuje kostel* [obr.č.14]. Škrétoými obrazy je doplněna posmrtná legenda o Janu Nepomuckém *Fama Posthuma Ioannis Nepomuceni*.⁹⁸

4.3 Sochy

Svatojánské plastiky se nacházejí často na mostech a odkazují tak k faktu, že byl mučedník vhozen do vody. Svatý Jan je kupříkladu patronem vodáků, vorařů, mlynářů a ledařů nebo zemským patronem Čech a Bavorska.⁹⁹

Nejstarší socha v Nepomuku ztvárňující svatého Jana pochází z doby barokní a nalézá se na hrázi Špitálského rybníka. Dle dostupných pramenů byla vztyčena 15. ledna roku 1723, tedy dva roky od světcova blahořečení [obr.č.15]. Plastika vznikla za podpory hraběte Františka Leopolda ze Šternberka. Původně zřejmě stála přímo na mostě, pod kostelem svatého Jakuba. V současné době je umístěna v otevřené výklenkové kapliče, vystavěné jihozápadně od původního mostu, na koruně hráze rybníka v letech 1878-1879. „*Ke kapliče je vždy v předvečer pouti svatojánské 15. máje vedeno procesí z kostela sv. Jana. Procesí tato bývala až do nedávna velice slavná za hojného účastenství domácích i vůkolních osadníků*“.¹⁰⁰ Letopočet na fasádě kapličky byl opraven v roce 1949 a opětovně v roce 2005. V roce 2019 se odborného restaurování dočkala celá plastika.¹⁰¹

Sochy představující svatého Jana můžeme obdivovat ve Svatojánském muzeu v Nepomuku. Tam nalezneme i sošky Jana Nepomuckého pocházející z lidové tvořivosti, či dřevěnou sochu ztvárňující svatého Jana využívanou při poutích.¹⁰² V centru současného Nepomuku, na náměstí Augustina Němejce je ve štítě objektu bývalé radnice umístěna Janova socha, která shlíží na občany města, dle dobových pramenů od

⁹⁸ BP Zuzana Vybíralová, str. 80 a 81. dostupné z [online]: https://theses.cz/id/7h1m4r/Bakalsk_prce_-_Zuzana_Vybralov_PDF.pdf, vyhledáno 19.11.2021.

⁹⁹ sv. Jan Nepomucký, dostupné z [online]: <https://www.nepomuk.cz/turista/svaty-jan-nepomucky/>, vyhledáno dne 10.10. 2021.

¹⁰⁰ Kolektiv autorů, Svatý Jan Nepomucký v evropském kulturním kontextu, str. 24

¹⁰¹ Tamtéž, str. 24

¹⁰² Mezi další významné artefakty nalézající se ve Svatojánském muzeu jmenujme oltář – kolébku svatého Jana. Stálé expozice na počest našeho nejslavnějšího světce se nachází také v místním městském muzeu.

26. dubna 1686, kdy byly dokončeny obnovovací práce po požáru budovy (celkový náklad na opravu tehdy činil 92 zlatých). Po větší přestavbě roku 1840 byla ve středu tympanonu umístěna starší socha svatého Jana Nepomuckého doplněna zlatým zábradlím. Socha světce na objektu zůstala i v dalších letech, kdy zde sídlil okresní soud. V roce 1950 došlo k opětovnému stavebnímu zásahu. Budova poté začala sloužit jako základní škola. Od roku 1996 do současnosti se objekt využívá jako infocentrum. Pískovcová statua svatého Jana je nyní umístěna v mohutném trojúhelníkovém štítu na apsidové nise. Na jejím podstavci se nachází letopočet 1808. Výše uvedené příklady dokazují, že svatojánský kult byl v Nepomuku uctíván ještě dávno před světcovou kanonizací a úcta ke svatému rodákovi přetrvává až do současnosti.¹⁰³

Jako „zázrak moderní doby“, spojení minulosti a současnosti, lze nazývat nalezení sochy svatého Jana Nepomuckého v areálu bývalé psychiatrické léčebny ve Lnářích. Původní podoba sochy je dochována na fotografii zdejšího hřbitova augustiniánů z roku 1930 [obr.č.16]. Fotografie byla nalezena ve Svatojánském muzeu v Nepomuku ve farní knize osady Lnáře.¹⁰⁴ Historie této barokní sochy se datuje na počátek dvacátého století, kdy byla stržena po povodních v obci Tchořovice (Jihočeský kraj). Její místo měla zastoupit plastika nová, zhotovená na pokyn tehdejšího ředitele lnářského velkostatku Theodora Mokrého. Dílo bylo odlito v nedalekých rožmitálských slévárnách v životní velikosti z litiny. Posvěcení proběhlo roku 1913. O čtrnáct let později byl svatý Jan věnován nedalekému augustiniánskému klášteru. Plastika našla svoje místo na řeholním hřbitově, kde setrvala až do druhé světové války. Konvent byl roku 1950 komunistickým režimem zrušen a objekt se v dalších letech využíval jako ženská věznice a později jako psychiatrická léčebna.¹⁰⁵ Další osudy sochy až do roku 2019 proto nejsou zdokumentovány.

V srpnu roku 2019 byla socha náhodně objevena při sázení stromu u hřbitovní zdi a navrácena augustiniánským mnichům. Plastika byla v zemi uložena pietně, obličejem dolů, s odejmutými odnímatelnými částmi, z čehož se dá vyvozovat, že se počítalo s jejím opětovným vyzvednutím [obr.č.17].¹⁰⁶ Řád bosých augustiniánů Lnáře byl v té době v likvidaci, a proto bylo rozhodnuto představenstvem řádu v Římě, že socha bude věnována římskokatolické církvi, konkrétně arciděkanství v Nepomuku. To dílo

¹⁰³ Kolektiv autorů, Svatý Jan Nepomucký v evropském kulturním kontextu, str. 25

¹⁰⁴ Svatojánské muzeum, Štěpánka Kodýdková, ředitelka muzea, dne 5.9. 2021.

¹⁰⁵ Litinová socha sv. Jana ve Lnářích dostupné z [online]: <https://www.nepomuk.cz/obcan/svaty-jan-quot-pohrbeny-quot-ve-lnarich/>, vyhledáno 28.9. 2021.

¹⁰⁶ Tamtéž

zapůjčilo Národnímu památkovému ústavu, za účelem jeho prezentování na výstavě znovunalezených památkových artefaktů konané koncem roku 2019.¹⁰⁷ Zrestaurovaná litinová plastika v současné době stojí uprostřed kruhového objezdu, při výjezdu z města Nepomuk směrem na České Budějovice. Římskokatolická církev ji zapůjčila městu Nepomuk na padesát let. Umístění sochy dne 15. května 2021 se stalo součástí oslav u příležitosti třístého výročí beatifikace svatého Jana Nepomuckého [obr.č.18]. Sochu pokřtil generální vikář českobudějovické diecéze David Henzl.¹⁰⁸

Další sochu svatého Jana nacházející se přímo v Nepomuku nalezneme na náměstí Augustina Němejce. Její instalace byla provedena v roce 1993. Přimo v obci můžeme nalézt ještě další vypodobení svatého Jana. Například sochu umístěnou u cesty směrem na Zelenou Horu, nad studánkou u restaurace Knárovska.¹⁰⁹ Tuto v nedávné době zrestaurovanou sochu nechal vytvořit zřejmě v roce 1748 majitel usedlosti Vyskočilka Václav Pop.¹¹⁰

V blízkém okolí Nepomuku se nacházejí desítky soch našeho světce. Jmenovat můžeme plastiky ztvárňující svatého Jana umístěné například v Neurazech, Dožicích, Vrčeni, Srbech, Třebčicích, Životicích, Oselcích, Žinkovech, Kasejovicích, Lnářích, Prádle, Spáleném Poříčí, Blovicích či Těnovicích.¹¹¹

Jako příklady ztvárnění svatého Jana v dalších místech Plzeňského kraje jmenujme například sochy v Plzni. Konkrétně plastiky stojící v Křimicích, Prvomájové ulici nebo v Plzni na Rooseveltově mostě, spolu s dalšími sochami světců. Sochy sem byly přemístěny z různých částí města po dokončení stavby mostu v šedesátých letech 19. století. Jejich autorem je Lazar Widemann. Tyto plastiky jsou datovány do počátku 18. století.¹¹²

Další socha ztvárňující Jana Nepomuckého stojí v Rokycanech. Socha na sloupu je umístěna na tamním náměstí. Roku 1709, ještě 20 let před Janovou kanonizací, ji nechal postavit místní měšťan Jan Roman Antonín Vodňanský. Sloup s Janovou sochou byl

¹⁰⁷ Litinová socha sv. Jana ve Lnářích dostupné z [online]: <https://www.jcted.cz/byvaly-reholni-hrbitov-ve-lnarich-ukryval-sochu-svetce/?liveMode=1>, vyhledáno 8.7. 2021.

¹⁰⁸ Litinová socha sv. Jana ve Lnářích dostupné z [online]: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/sv-jan-nepomucky-nepomuk-slavnosti-socha-biskup-dominik-duka-mse-blahoreceni_2105151458_gak, vyhledáno 8.7. 2021.

¹⁰⁹ Programové noviny 300. výročí blahořečení sv. Jana Nepomuckého, str. 12

¹¹⁰ Socha sv. Jana, Vyskočilka dostupné z [online]: <https://www.nepomuk.cz/obcan/socha-sv-jana-nepomuckeho-opet-jako-nova/>, vyhledáno 10.10. 2021.

¹¹¹ Programové noviny 300. výročí blahořečení sv. Jana Nepomuckého, str. 12

¹¹² Socha sv. Jana, Plzeň dostupné z [online]: <https://pamatkovykatalog.cz/soubor-soch-na-rooseveltove-moste-18560192>, vyhledáno 10.10.2021.

v minulosti několikrát opravován a renovován. Poslední opravy proběhly v roce 2007, kdy socha získala i okrasnou mříž z klabavských železáren. Původní mříž byla ukradena.¹¹³

V obci Čepice na Klatovsku je k vidění největší skleněná plastika Jana Nepomuckého. Socha je umístěna na mostě přes řeku Otavu a je oboustranně inverzní. Prohlédnout si ji tak mohou lidé procházející se na mostě i vodáci, kteří se plaví po Otavě. Sochu vytvořila šumavská rodačka, sklářka Vladimíra Tesařová na podnět kytaristy a vodáka Lubomíra Brabce [obr.č.19].¹¹⁴ Na mostě přes řeku Mži ve Stříbře se taktéž nachází socha Jana Nepomuckého. Most byl postaven stavitelem Benediktem Volchem z Ferrolu zhruba v polovině 16. století. Socha světce byla na most instalována na staré příjezdni silnici do města roku 1721. Plastiku zhotovil sochař Lazar Widemann na náklady Dr. Frantška Curtia.¹¹⁵

V okrese Domažlice se nachází sochy Jana Nepomuckého například v Chocomyšli, Mutěnině, Poběžovicích, ve Štítarech, Pivoni, Mnichově nebo Novém Kramolíně. V Chotiměři nedaleko obce Blížejov stojí plastika pocházející zřejmě z poloviny 18. století [obr.č.20]. Jejím autorem je pravděpodobně plzeňský sochař Karel Legát. Socha se nachází jihovýchodním směrem od bývalého zámku. Legátův Jan je oděn v kněžské klerice a rochetě, přes rameno má přehozenou kožešinovou šubu. Pokleká na pravé koleno. V levé ruce drží krucifix, v pravé ruce drží bilet. Okolo hlavy září světci pět plechových zlacených hvězd.¹¹⁶

Mimo Plzeňský kraj jmenujme několik příkladů soch nacházejících se v našem hlavním městě (celkový počet svatojánských soch stojících v Praze, včetně fotodokumentace a popisu, kde se socha nachází, čítá přes padesát kusů)¹¹⁷. Plastika zobrazující svatého Jana Nepomuckého se nachází například v Krásově ulici na Praze Žižkově. Zde je socha svatého Jana vyhotovena z pískovce. Stojí ve zděné nice. Jan je

¹¹³ Socha sv. Jana, Rokycany dostupné z [online]: <https://www.hrady.cz/sloup-se-sochou-sv-jana-nepomuckeho-rokycany>, vyhledáno 8.7. 2021.

¹¹⁴ Socha sv. Jana, Čepice dostupné z [online]: <https://plzen.rozhlas.cz/most-v-cepicich-u-susice-zdobi-unikatni-sklenena-socha-svjana-nepomuckeho-6778325>, vyhledáno 8.10. 2021.

¹¹⁵ Socha sv. Jana, Stříbro dostupné z [online]: <https://www.pamatkovykatolog.cz/silnicni-most-s-vezi-a-sochou-sv-jana-nepomuckeho-18124167>, vyhledáno 16. 11. 2021.

¹¹⁶ Socha sv. Jana, Chotiměř dostupné z [online]: <https://pamatkovykatolog.cz/socha-sv-jana-nepomuckeho-14984917>, vyhledáno 16.11. 2021.

¹¹⁷ seznam svatojánských soch v Praze dostupné z [online]: https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_soch_Jana_Nepomuck%C3%A9ho_v_Praze, vyhledáno 28.9. 2021.

ztvárněn v tradičním kněžském rouchu, na hlavě má nasazený biret. V rukou drží krucifix. Socha pochází z poloviny 19. století.¹¹⁸

Jedna z dalších soch se nachází v Hlubočepch ve Slivenecké ulici nebo v Praze na Hradčanech u Radnických schodů [obr.č.21]. Tato socha vznikla v roce 1709. Vytvořil ji pravděpodobně Maxmilián Ferdinand Brokoff a jeho bratr Josef Jan Michal Brokoff. Svatý Jan zde stojí na úpatí schodů na výrazně profilovaném podstavci. Na rozšířené římsce podstavce sedí po stranách dva andělé, ukazující světcovy atributy. Jeden z nich si drží prst před ústy, druhý má v ruce kartuši s mostem. Jan je oděn v kanovníckém rouchu, v rukou drží krucifix a palmový list.¹¹⁹ Další Janovy sochy se tyčí například na Hradčanech, Pohořelci, Liboci, na Smíchově, na Malé Straně nebo Kolodějích.¹²⁰

Kromě hlavního města se sochy ztvárňující svatého Jana Nepomuckého nalézají také v Jihočeském kraji. Zde stojí svatojánská socha například v příhraniční obci Dolní Dvořiště [obr.č.22], a to ve spodní části náměstí, v parku. Socha byla vytesána roku 1726 z pískovce, je umístěna na podstavci, obehnána kamennou balustrádou. Světec je vyobrazen klasicky v kněžském rouchu s biretem na hlavě. V ruce drží krucifix. Je ztvárněn v nadživotní velikosti.¹²¹

Další socha stojí například u farního kostela v obci Kaplice, v Rychnově nad Malší, v Holkově, Černé v Pošumaví, Plešivci, Deskách, Vyším Brodě nebo Horní Plané.¹²² Sousoší tří světců se sochami dvou amoretů datované do let 1733–1750 se nachází v obci Rožmitál na Šumavě [obr.č.23]. Dílo pochází patrně z okruhu českobudějovické dílny sochaře Ditricha nebo Zinnera. Je vytesáno ze žuly. Je umístěno na žulovém postamentu zdobeném stlačenými volutovými křídly po stranách. Svatý Jan je obklopen sochami sv. Floriána a sv. Šebestiána. Mezi světci je vždy postaven amoret. Svatý Jan je vytesán stojící na levé noze, pravou má mírně pokrčenou. Sklání se ke krucifixu, který drží pravou rukou. Okolo hlavy je umístěna zřejmě nepůvodní svatozář s pěti osmicípými hvězdami.¹²³

¹¹⁸ Socha sv. Jana, Praha, Krásava ulice dostupné z [online]: <https://pamatkovykatalog.cz/socha-sv-jana-nepomuckeho-18424622>, vyhledáno 28.9. 2021.

¹¹⁹ Socha sv. Jana, Praha, Radnické schody dostupné z [online]: <https://pamatkovykatalog.cz/socha-sv-jana-nepomuckeho-15538922>, vyhledáno 28.9. 2021.

¹²⁰ Sochy sv. Jana, Praha dostupné z [online]: <https://pamatkovykatalog.cz>, vyhledáno 28.9. 2021.

¹²¹ Socha sv. Jana, Dolní Dvořiště dostupné z [online]: <https://pamatkovykatalog.cz/socha-sv-jana-nepomuckeho-19167320>, vyhledáno 16.11. 2021.

¹²² Sochy sv. Jana, Jihočeský kraj dostupné z [online]: <https://pamatkovykatalog.cz>, vyhledáno 28.9. 2021.

¹²³ Socha sv. Jana, Rožmitál na Šumavě dostupné z [online]: <https://pamatkovykatalog.cz/sousosi-sv-jana-nepomuckeho-18838969>, vyhledáno 28.9. 2021.

Protože množství soch se svatojánskou tematikou nacházejících se na území České republiky činí více než tři sta kusů¹²⁴ a svědčí o šířícím se kultu tohoto světce až do současnosti, nemůžeme zde vyjmenovat všechny. Zmiňme tedy ještě několik soch stojících v Moravskoslezském kraji. Například na Rýmařovsku přímo ve městě Rýmařov se nachází socha světce na náměstí Míru. Pískovcovou plastiku vyhotovil Severin Tischler roku 1736. Další sochu sv. Jana v Rýmařově nalezneme v tamním městském muzeu. Statua je vyřezána ze dřeva. Další sochy se tyčí v nedalekých obcích Horní Město, Stará Ves, Břidličná nebo Sovinec. V kostele sv. Jakuba Většího v Dolní Moravici se nachází sousoší Jana Nepomuckého s královnou Žofií. Datované je do roku 1800. Autorem je J. Mather. Svatý Jan a královna Žofie jsou také vyobrazeni na pilíři nesoucí sousoší sv. Trojice datované do roku 1752. Toto dílo se taktéž nachází v obci Dolní Moravice.¹²⁵ Poslední námi jmenovaný příklad sochy sv. Jana Nepomuckého stojí na Svatojánském mostě v Litovli, v Olomouckém kraji. Jedná se o barokní sochu od olomouckého sochaře Jana Sturmara datovanou do roku 1718. Dílo zdobí reliéf s Janovým umučením a svržením z Karlova mostu do řeky Vltavy. Svatojánský most byl postaven v roce 1592. Svatojánská socha i s mostem, kterému dala název, je zapsána ve státním seznamu nemovitých kulturních památek.¹²⁶

4.4 Relikviáře

Při zmiňování vyjadřování úcty svatému Janu, nesmíme opomenout relikviáře s jeho ostatky. Schránky s Janovými relikviemi můžeme nalézt ve velkém množství v Čechách i po celém světě. Jeden z nejznámějších a nejvzácnějších relikviářů pochází z období baroka. V této schránce se nachází neporušená část mozkové tkáně považována dříve za jazyk. Výrobou relikviáře byl pověřen snad už v roce 1720 mistr, jehož iniciály jsou IC nebo IG. Ke zhotovení schránky bylo použito stříbro, které bylo zlaceno v ohni a zdobeno diamanty a jinými drahými kameny. Diamanty byly broušeny v Čechách. Dle dobových informací byli za nejlepší klenotníky považováni Vídeňané, naopak nejzručnější brusiči té doby se nacházeli v Čechách. Svatojánský ostatek je chráněn křišťálovým obalem. Materiál měl symbolizovat Janovu čistotu a rovnováhu. Tento skvost je uložen ve Svatovítské pokladnici spolu se Svatovítským pokladem, jenž obsahuje další relikviáře s ostatky svatého Jana a jiných českých světců. V roce 2018 u

¹²⁴ B. Sýkora, J. Markvart, Historické památky Nepomucka, str. 2

¹²⁵ Sochy sv. Jana, Rýmařovsko dostupné z [online]: <https://www.rymarovsko.cz/historicke-pamatky/sochy-a-pomniky/57-sochy-sv-jana-nepomuckeho.html>, vyhledáno 8.7. 2021.

¹²⁶ <https://www.turistika.cz/mista/litovel-socha-sv-jana-nepomuckeho/detail>, vyhledáno 14.2. 2022.

příležitosti oslav *Navalis*, konané 15. května, byl relikviář s ostatky svatého Jana k vidění v sakristii Svatovítské katedrály.¹²⁷

Další relikviáře s Janovými ostatky najdeme v pražských svatostáncích, například v kostele P. Marie před Týnem nebo v chrámu sv. Prokopa na Žižkově nebo v kostele svatého Petra a Pavla na Vyšehradě.¹²⁸ V Praze Košířích by měl být taktéž uložen jeden Svatojánský relikviář. Relikviář s ostatky sv. Jana ve formě sochy je k vidění v Národním muzeu v Praze [obr.č.6]. Socha vysoká zhruba šedesát centimetrů představuje Jana Nepomuckého na Karlově mostě. Na piedestalu je umístěno pět lampiček, po stranách dvě ozdobné vázy. Pod podstavcem se nachází Janova relikvie. Soška, lampičky a reliéfy na podstavci jsou provedeny ze zlaceného bronzu. Relikviář pochází z poloviny 19. století.¹²⁹

V Nepomuku, v rodném městě tohoto významného světce, se v kostele svatého Jana nachází dva relikviáře, které jsou vystavovány při slavnostních příležitostech. Jeden z těchto objektů je ve tvaru monstrance a může být viděn při slavnostních mších a poutích vedle oltáře po pravé straně. Druhá schránka je ve tvaru kříže a umísťuje se přímo na oltář.¹³⁰ V Plzeňském kraji se nachází další relikviáře s ostatky svatého Jana Nepomuckého. Jeden z nich je uložen v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Poběžovicích. Relikviář má formu barokní monstrance. Druhý svatojánský relikviář najdeme taktéž v kostele zasvěceném Nanebevzetí Panny Marie v Plzni. Kostel je součástí bývalého františkánského kláštera. Zde má relikviář formu obrazu zhruba o rozměrech 60 x 50 cm. Obě tyto schránky s ostatky jsou datovány do 19. století.¹³¹ Přímo v Plzni se ostatky svatého Jana nacházejí ještě v katedrále sv. Bartoloměje, konkrétně v novém oltáři vysvěceném v roce 2006 plzeňským biskupem Františkem Radkovským. Biskup tehdy vysvětil celou katedrálu, neboť nebyl nalezen věrohodný doklad o tom, že by byla katedrála v minulosti dedikována. Tento oltář, či lépe oltářní mensa nahradila provizorní dřevěnou, která byla v katedrále ustavena v šedesátých letech minulého století. Nová oltářní mensa je vyrobena z čínské žuly. Autorem je architekt Jan Soukup, který spolupracoval s architekty Janem Trčkou a Martinem Kondrem. V mense jsou ve

¹²⁷ Časopis *Johánek*, vydává Matice sv. Jana Nepomuckého, č.8/říjen 2020, str. 4

¹²⁸ Tamtéž, str. 4

¹²⁹ Relikviář sv. Jana Nepomuckého, Národní muzeum dostupné z [online]: <https://www.esbirky.cz/predmet/4660631>, vyhledáno 10.10. 2021.

¹³⁰ Časopis *Johánek*, vydává Matice sv. Jana Nepomuckého, č.8/říjen 2020, str. 4

¹³¹ Biskupství plzeňské, emailová komunikace ze dne 1.11. 2021.

schránce uloženy ostatky čtyř svatých – sv. Bartoloměje, sv. Vojtěcha, sv. Wolfganga, sv. Jana Nepomuckého a blahoslaveného Hroznaty.¹³²

Mimo Plzeňský kraj, v Beskydech, v obci Čeladná v kostele zasvěceném sv. Janu Nepomuckému se nachází taktéž relikviář s ostatky Jana Nepomuckého ve tvaru monstrance, ještě spolu s replikou Janovy lebky a lopatky, dále země pocházející z Janova rodiště a fotografie celé jeho kostry [obr.č.7].¹³³ Další schránku s ostatky našeho svatého získala v roce 2016 farnost Stará Bělá u města Ostrava od kardinála Duky. Předání se uskutečnilo v Praze dne 13. dubna na pražském arcibiskupství. Slavnostně byly ostatky uvedeny do farního kostela o dva dny později [obr.č.8].¹³⁴

V Ústeckém kraji, v Litoměřické diecézi se nachází relikviáře s ostatky Jana Nepomuckého na několika místech. První z nich je uložen v děkanském kostele sv. Jakuba Staršího v Chotěboři. Relikviář má formu monstrance vysoké 29 cm. Další schránka s ostatky se nachází v obci Srbská Kamenice. Tento relikviář je umístěn v kostele zasvěceném sv. Václavu a je datován do 18. století. V Lovosicích, taktéž v kostele dedikovaném sv. Václavu je uložen rokokový relikviář ve formě monstrance o výšce 30 cm. V Konojedech, v kostele Panny Marie se nachází také schránka s ostatky svatého Jana, v současné době je však uložena v depozitáři v Bohosudově. Jedná se o monstranci o výšce 37 cm. V Litoměřicích, v kostele sv. Jana Nepomuckého je evidován relikviářový křížek s ostatkem našeho světce. Křížek je datován do první poloviny 18. století a je 26 cm vysoký. V současné době je však taktéž uložen v depozitáři v Bohosudově.¹³⁵

Další relikviář s ostatky svatého Jana je uložen v Jihočeském kraji, v Hluboké nad Vltavou, v kostele zasvěceném svatému Janu Nepomuckému. Nachází se pod baldachýnem hlavního oltáře. Do hlavního oltáře jsou taktéž zasazeny ostatky svatého Jana. Tyto ostatky zde nechal uložit František Euseb Schwarzenberk ze značné úcty ke svatému Janu.¹³⁶

¹³² Relikviář v katedrále sv. Bartoloměje dostupné z [online]: <https://plzen.rozhlas.cz/novy-oltar-v-katedrale-sv-bartolomeje-v-plzni-je-z-cinske-zuly-8308591>, vyhledáno 10.10. 2021.

¹³³ Relikviář v obci Čeladná dostupné z [online]: http://www.msjn.cz/cs/novinky/relikviar-sv-jana-nepomuckeho-v-celadne_739, vyhledáno 10.10. 2021.

¹³⁴ Relikviář v obci Stará Bělá dostupné z [online]: <https://www.doo.cz/posledni-zpravy/2776-farnost-stara-bela-ziskala-od-kardinala-dukys-ostatky-sv-jana-nepomuckeho.html>, vyhledáno 15.10. 2021.

¹³⁵ Biskupství litoměřické, seznam kulturních památek v ÚSKP ČR v Litoměřické diecézi – relikviáře sv. Jana Nepomuckého

¹³⁶ Biskupství českobudějovické, Hluboká nad Vltavou, inventurní soupis majetku, Hmotný majetek – movité věci II3, str. 1

5 SVATOJÁNSKÉ MUZEUM

Jako další projev úcty a snahu o šíření svatojánského kultu můžeme označit vznik Svatojánského muzea v Nepomuku [obr.č.24]. O jeho založení se velkou měrou roku 1929 zasloužil tehdejší místní farář Jan Strnad. Nápad na otevření muzea za účelem vyjádření úcty svatému Janu se počal rodit v jeho hlavě v době odehrávajících se svatojánských oslav na jaře roku 1929. Nejprve bylo potřeba shromáždit dostatečné množství exponátů se svatojánskou tematikou. Za tímto účelem byla vyhlášena sbírka k darování, či zapůjčení předmětů se svatojánskou tematikou. Výzva byla tehdy mezi lid šířena jak ústně, tak i místním tiskem. Sbírkových předmětů se na výzvu shromáždilo velké množství. Vystaveny byly ve zřízeném muzeu se stálou expozicí nacházející se v prvním patře místního arciděkanství. V té době muzeum neslo název *Církevní museum svatojánských a jiných církevních památek*.¹³⁷ *Církevní museum* bylo přístupné po domluvě ještě v polovině 20. století. V prostorách byly vystaveny nashromážděné exponáty jako mince a medaile se zobrazením svatého Jana, kancionály, misály, škapulíře, relikviáře a obrazy s církevní tematikou od Františka Sequense. Jedna velká expoziční vitrína byla věnována hudebním nástrojům ze svatojánského kůru první poloviny 19. století. Další vystavené exponáty tvořily nashromážděné sošky a obrázky včetně primitivních hliněných, pocházejících ze Zakarpatské Ukrajiny, dále svaté obrázky, rytiny, fotografie a artefakty se svatojánskou tematikou. Za kunsthistoricky významný prvek můžeme považovat rukopisné litanie k sv. Janu. Autorem díla je Jakub Jan Ryba. K vystavovaným exponátům se dále řadí veduta města Nepomuk namalována roku 1882 nepomuckým rodákem Augustinem Němejcem. Vedle expozice sbírkových předmětů v muzeu sídlila také příruční knihovna s tisky a fotografiemi Svatojánských památek z cizích zemí. K vzácným kuriozitám patřil čínsky psaný životopis Jana Nepomuckého, který byl vytištěn roku 1917. Tento skvost daroval muzeu Páter Josef Zeman, který byl v Jižní Číně na misii.¹³⁸

Součástí muzea měla být i knihovna a badatelna, zaměřená na období světcova života, a to jak na dobu před, tak i po jeho svatořečení. Sbírkové měly poskytovat dostatek

¹³⁷ Historie a kulturní dědictví Nepomucka, Společnost přátel starého Nepomuka 2013, str. 158. V přízemí arciděkanství, v prostorách s klenutými stropy se nacházelo lapidárium s artefakty z nedalekého cisterciáckého kláštera. Muzeu se nejvíce dařilo ve třicátých letech dvacátého století. V té době, podle katalogů, mělo muzeum největší přírůstek sbírkových předmětů. K úpadku muzea došlo s nástupem komunismu v padesátých letech dvacátého století. V současné době slouží původní prostory výstavní síně muzea jako hudební sál, kde se konají koncerty vážné a církevní hudby. Atmosféru dokresluje zachovalá dřevěná podlaha a kachlová kamna. Stěny rámují výstavní skříně s církevními sbírkovými předměty. Vedle hudebního sálu se nachází depozitář muzea.

¹³⁸ Marta Ulrychová – Roman Mouček, „Osmičkové roky na Nepomuku“, str. 59

pramenů k bádání a šíření úcty ke svatému Janu a zároveň ke vzniku a šíření jeho kultu. Dále se jako součást sbírek plánovaly knihy s obecně církevní tematikou. Písemnosti měly zahrnovat znovuobjevené dokumenty z nedalekého cisterciáckého kláštera, kde se Jan v mládí vzdělával.¹³⁹ S umístěním muzea se počítalo od počátku v přízemních prostorách arciděkanství, sál v prvním patře měl být pouze provizoriem, což potvrzuje písemný nále z v tomto znění: „*Museum bude prozatímně umístěno v sále arciděkanství, ale později budou pro ně v přízemí téže budovy upraveny tři výhodné klenuté místnosti.*“ Muzeum však v minulosti do přízemí přemístěno nikdy nebylo, snad z finančních důvodů a hospodářské krize ve třicátých letech dvacátého století.¹⁴⁰

Poté, co Páter Strnad po mozkové mrtvici roku 1934 ustoupil do ústraní a nedlouho nato zemřel, nastal bohužel postupný úpadek muzea. Definitivní ukončení činnosti muzea se datovalo k roku 1950, v rámci akce „K“ (likvidaci klášterů v tehdejší Československu vedl tehdejší komunistický režim). Rok 1961 znamenal pro expozici se svatojánskou a církevní tematikou odstranění a nahrazení archeologickými, národopisnými, přírodopisnými a vlastivědnými sbírkami. Muzeum bylo přejmenováno na *Vlastivědné muzeum Nepomucka*. Exponáty z původního muzea byly přemístěny do několika regionálních institucí. Díky perfektní dokumentaci sbírkových předmětů páterem Strnadem mohla být sbírka po několika desetiletích znovu shromážděna a obnovena. O znovunavrácení zestátněných předmětů do majetků farnosti se zasloužil někdejší správce arciděkanství páter František Cibuzara v letech 1991-1993.¹⁴¹ Unikátní exponát, sochu svatého Jana věnoval tehdy muzeu u příležitosti uplynutí 600 let od umučení světce kolínský arcibiskup Joachim kardinál Meisner. Dřevořezba představuje Jana Nepomuckého v právnickém biretu. Pochází z doby baroka. Socha do současnosti slouží jako poutní socha při oslavách a poutích [obr.č.25].¹⁴²

Přestěhování do přízemních prostor arciděkanství se muzeum dočkalo u příležitosti 285. výročí svatořečení Jana Nepomuckého, v roce 2014. Ke znovuotevření muzea významně přispěl tehdejší místní farář P. Ing. Mgr. Vítězslav Holý, v té době též předseda Matice sv. Jana Nepomuckého. Farář s pomocí příznivců získal dotace z Evropských fondů na projekt *Znovuobnovení Svatojánského muzea v Nepomuku – revitalizace a kulturní využití objektu arciděkanství*. Tento projekt patřil pod Regionální operační program pro rok 2007-2013. Partnery projektu byly Biskupství

¹³⁹ Pavel Kroupa, ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*, str. 161

¹⁴⁰ Tamtéž, str. 162

¹⁴¹ Pavel Kroupa, ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*, str. 164

¹⁴² Marta Ulrychová – Roman Mouček, „Osmičkové roky na Nepomucku“, str. 60

českobudějovické, město Nepomuk, Matice svatého Jana Nepomuckého a Místní akční skupina sv. Jana z Nepomuku. Obnova muzea započala 26. září roku 2013 a finalizována byla 15. dubna roku 2014. Na vzhledu prostor muzea se podílela firma ATELIER SOUKUP s.r.o., která spolupracovala například na realizaci Muzea církevního umění spadajícího pod Západočeské muzeum v Plzni. Slavnostního znovuotevření *Svatojánského muzea* se 21. března 2015 zúčastnil kardinál Dominik Duka, arcibiskup pražský a primas český. Do roku 2018 muzeum navštívilo mnoho českých i cizích příznivců, jako například návštěvníci z Kanady, USA, Brazílie, Indie a další.¹⁴³

Muzeum je uspořádáno do čtyř místností. Stálá expozice se soustřeďuje na osobu svatého Jana Nepomuckého. Každá místnost je jinak tematicky zaměřena. V první místnosti nalezneme informace související s historickým vývojem muzea a informace týkající se pátera Strnada, zakladatele původního muzea. Druhá místnost, tedy druhý tematický okruh se týká života a doby sv. Jana Nepomuckého. Ve výstavních vitrínách jsou vystaveny sochy, tisky a exponáty. Třetí místnost je nazvána *Ikonografie a legendy* a je věnována lidové tvorbě a dokumentům ukazujícím všeobecnou představu o svatém Janu a vnímání významu jeho osoby. Poslední místnost muzea je zaměřena zejména na svatojánský kult, místo narození a hrob svatého Jana. Prostory celého muzea jsou doplněny informačními panely s podrobnými informacemi. Replika lebky sv. Jana vytištěna na 3D tiskárně (byla zhotovena podle údajů uvedených v publikaci lékaře Emanuela Vlčka ze sedmdesátých let dvacátého století) se též nachází v poslední místnosti muzea. Použitý materiál při výrobě repliky lebky je biologicky odbouratelný polymer na bázi kukuřičného škrobu, který je v roztavené podobě postupně nanášen v tenkých vrstvách. Tento exponát velmi zaujal faráře kostela v Čeladné, proto byla replika ostatků vytvořena ještě jednou a slavnostně předána do Moravskoslezského kraje v roce 2018. Nově je též k vidění replika domnělého jazyka a světcovy lopatky poškozené mučením. Tyto exponáty jsou taktéž prezentovány ve čtvrté místnosti muzea.¹⁴⁴

V úvodní místnosti muzea, která zároveň slouží jako pokladna a prodejna suvenýrů, je vystavena bronzová busta s rekonstruovanou podobou svatého Jana [obr.č.26]. Na zhotovení busty se podílelo Svatojánské muzeum spolu s Mikroregionem Nepomucko a Centrem kulturní antropologie při Moravském zemském muzeu v Brně. Historické údaje spojené s Janovým vzhledem poskytl odborník na sv. Jana Nepomuckého, páter Miroslav Herold.¹⁴⁵ Exponát byl dokončen a představen veřejnosti

¹⁴³ Pavel Kroupa, ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*, str. 153

¹⁴⁴ Marta Ulrychová – Roman Mouček, „Osmičkové roky na Nepomucku“, str. 61

¹⁴⁵ Tamtéž, str. 62

v roce 2019, kdy uplynulo 290. let od Janova svatořečení. Na rekonstrukci lebky se podílela antropoložka Eva Vaníčková a Ondřej Bílek z Moravského zemského muzea. Světec je ztvárněn bez vousů, s krátce střiženými vlasy a vyholenou tonzурou. Důvodem pro toto vypočtení je fakt, že ve čtrnáctém století se pěstěné vlasy a vousy považovaly za marnotratnost. Janův reálný vzhled byl tedy odlišný od Rauchmillerova ztvárnění. Skutečná vizuální podoba světce byla rekonstruována na základě dokumentace kosterních pozůstatků již zmiňovaným doktorem Vlčkem. Vědci podle Vlčkových nákresů, měření a fotografií rentgenových snímků vymodelovaly nejprve lebku a svaly, které ovlivňují vzhled a výraz obličeje. Se sedmdesáti procentní určitostí můžeme říci, že Jan Nepomucký měl krátkou lebku s nízkým obsahem mozkovny, poměrně podlouhlý obličej, oči zanořené a blízko u sebe, a spíše úzký nos.¹⁴⁶

6 MATICE SVATÉHO JANA NEPOMUCKÉHO

Nemalý podíl na šíření svatojánského kultu mají spolky vytvořené za účelem uctění svatého Jana. Tato uskupení jsou tvořena dobrovolníky a nadšenci, kteří se rozhodli věnovat svůj čas svatému Janu, šíření povědomí o něm, pěstování a šíření svatojánského kultu. Za všechna dobrovolná uskupení jmenujme například Svatojánské bratrstvo při kostele sv. Jana Nepomuckého Na Skalce v Praze, jehož činnost byla slavnostně obnovena 20. září 2021¹⁴⁷ nebo Svatojánský spolek pořádající v Praze slavnosti Navalis.¹⁴⁸ Přímo v Janově rodišti působí spolek pod názvem Matice svatého Jana Nepomuckého. Matice je dobrovolný spolek usilující o zachování a šíření kultu svatého Jana Nepomuckého v Čechách i v zahraničí. Mezi další cíle tohoto uskupení patří také zvyšování významu světceva rodného města Nepomuku nebo obnovení poutní tradice v Nepomuku a přispívání ke zvyšování významu Nepomuku jako poutního místa.¹⁴⁹ Oficiálně byl tento spolek založen po dvouletých přípravách dne 12. září 2008 na svátek Jména Panny Marie. Datum vzniku nebyl vybrán náhodně, neboť Panna Marie hrála významnou roli v životě Jana Nepomuckého a svatý Jan ji velice ctil.¹⁵⁰ Matice svatého Jana Nepomuckého aktivně spolupracuje s duchovní správou. Podílela se například na obnově Svatojánského muzea. V roce 2011 založila Matice Malé muzeum pod věžemi kostela zasvěceného svatému Janu v Nepomuku (jedná se o prostory

¹⁴⁶ Skutečná podoba sv. Jana dostupné z [online]: <https://plzen.rozhlas.cz/skutečna-podoba-jana-nepomuckého-se-tváří-z-barokních-del-nepodoba-7789500>, vyhledáno 16.1. 2022.

¹⁴⁷ Matice sv. Jana Nepomuckého dostupné z [online]: www.msjn.cz, vyhledáno 10.10.2021.

¹⁴⁸ Svatojánský spolek, dostupné z [online]: <https://www.prague.eu/cs/detail-akce/29150/navalis-2022>, vyhledáno 10.10. 2021.

¹⁴⁹ Matice sv. Jana Nepomuckého dostupné z [online]: www.msjn.cz, vyhledáno 10.10.2021.

¹⁵⁰ Programové noviny 300. výročí blahořečení sv. Jana Nepomuckého, str. 28

v podvěžních prostorech kostela; tematicky je muzeum zaměřené na kult svatého Jana. K vidění je stálá expozice čítající čtrnáct informačních panelů; muzeum je přístupné z ulice všem návštěvníkům zdarma). Dále spolek pořádá v Nepomuku různé formy setkávání týkající se Jana Nepomuckého, jako například přednášky, besedy nebo čtení se svatojánskou tematikou. Z dalších aktivit můžeme jmenovat pomoc poutníkům, kteří se přicházejí do rodiště svatého Jana pomodlit. V zahraničí se matice podílí na pořádání výstav, slavností a další propagaci kultu našeho světce.¹⁵¹ Matice Jana Nepomuckého vydává vlastní časopis pod názvem *Johánek*, který vychází dvakrát ročně, a to na jaře a na podzim. Tiskovina je příznivcům poskytována zdarma. Časopis můžeme najít ve všech kostelech dedikovaných svatému Janu Nepomuckému. Poprvé vyšel v roce 2017.¹⁵²

Od roku 2019 se členové Matice pravidelně scházejí každý první čtvrtek v měsíci. Řeší koncepci oslav svatojánských jubileí, jako například výročí beatifikace v roce 2021 a kanonizace v roce 2029. Součástí tohoto strategického plánu jsou kromě oslav, přednášek a mší také potřebné opravy svatojánských památek. Prioritou členů spolku zůstává vybudování poutnického domu v areálu místního arciděkanství. Objekt je zamýšlen jako zázemí pro poutníky přicházející do města za účelem uctění našeho patrona. Velkým plánem do budoucna zůstává pro členy Matice prohlášení poutního kostela za baziliku minor. Ve světě zástupci spolku propagují světce účastí na poutích a slavnostech s ním spojených. Například socha od sochaře Václava Česáka znázorňující Jana Nepomuckého, byla roku 2010 dovezena za přítomnosti členů Matice do Ugandy. Další Česákova plastika byla za podpory členů Matice roku 2017 věnována do brazilského městečka São João Nepomuceno a další doputovala do rumunského Gerniku.¹⁵³

7 SOUČASNÉ OSLAVY 300 LET OD BLAHOŘEČENÍ SV. JANA

Současným oslavám (r. 2021) předcházely v minulosti některé velké události. U příležitosti svatořečení Jana Nepomuckého se konaly velkolepé slavnosti po celé zemi, v Praze v termínu od 9. do 17. října 1729 a dalších osm dní po celém českém království. Z Plzeňska se tehdy do Prahy vydalo procesí vedené plzeňským arciděkanem. Procesí mělo 120 korouhví a 11 hudeb. V Nepomuku slavnosti probíhaly od 17. do 23. října. Svatá mše se tehdy konala v kostele svatého Jakuba, odkud poté vycházelo procesí věřících a směřovalo do kostela svatého Jana. Na tuto slavnost dorazilo podle

¹⁵¹ Matice sv. Jana Nepomuckého dostupné z [online]: www.msjn.cz, vyhledáno 10.10.2021.

¹⁵² Kolektiv autorů, Svatý Jan Nepomucký v evropském kulturním kontextu, str. 94

¹⁵³ Kolektiv autorů, Svatý Jan Nepomucký v evropském kulturním kontextu, str. 95

záznamů v místní kronice na 49 procesí. Slavnosti byly organizovány a vedeny tehdejším místním děkanem Pánkem.¹⁵⁴

V březnu roku 1929, v předvečer dvoustého výročí Janovy kanonizace, počaly v Nepomuku Svatojánské oslavy. V čase výročí svatořečení přicházeli věřící z celé země do světcova rodiště, aby se zde pomodlili. Oslavy čítaly bohatý kulturní program a tradiční květnovou pouť. Vrcholem oslav se stala mše svatá k uctění památky významného rodáka. Organizátorem oslav byl v té době místní děkan P. Jan Strnad, který hrál také velmi významnou roli při založení Svatojánského muzea v Nepomuku.¹⁵⁵ Církevní hodnostář nadchnul uctěním památky a zorganizováním velkolepých oslav širokou veřejnost. Nadšení podporovatelé svatého Jana se sdružili do spolku, tzv. *komité pro oslavy svatojánské*. Průběh oslav se jmény členů této skupiny je obšrně zaznamenán v Pamětní knize Nepomuckého arciděkanství. Jmenovat můžeme např. rektora a ředitele piaristické koleje v Nepomuku P. Ambrože Müllera, lesmistra a patronátního ředitele Antonína Altmana, manželku lékárníka paní Věru Berndorfovou, zakladatele a ředitele Národopisného muzea Plzeňska Ladislava Lábka a další.¹⁵⁶

7.1 Nepomuk, oslavy nepomucenského kultu v roce 2021

Ještě, než se budeme věnovat popisu slavností v Nepomuku v roce 2021, zmíníme zajímavý projekt situovaný do našeho hlavního města, který oslavám předcházela. Projekt realizovaný za účelem šíření Svatojánského kultu a povědomí o svatém Janu nese název *Projekt pod pěti hvězdami – pocta sv. Janu Nepomuckému*. Jedná se o projekt plánovaný a uskutečněný na základě spolupráce spolku Pod Zelenou Horou z.s. a vlastníky kostelů, probíhal v roce 2020 od března do prosince a týkal se pěti kostelů hlavního města Prahy. V těchto chrámech byly uspořádány koncerty vážné hudby na počest svatého Jana. Koncerty se povedlo realizovat i přes nepřízeň covidové doby. Spolek spolupracoval s profesionálními umělci, např. se sopranistkou Michaelou Katrákovou, klavíristou a zpěvákem Martinem Vydrou, kvartetem Classicali Ensemble a jinými. Účelem těchto kulturních akcí byla propagace a šíření kultu svatého Jana, města Nepomuku a blížících se svatojánských oslav v roce 2021. Mimo koncerty byly plánovány také tematické

¹⁵⁴ Alexandr Berndorf, *Obrazy z dějin Nepomuka*, str. 36

¹⁵⁵ Marta Ulrychová – Roman Mouček, „Osmičkové roky na Nepomucku“, str. 58

¹⁵⁶ Pavel Kroupa, ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*, str. 155

besedy s Ing. arch. Petrem Kučerou spojené s prohlídkou kostela sv. Jana Nepomuckého v Košířích. Besedy však musely být z důvodu covidové pandemie zrušeny.¹⁵⁷

Oslavy konající se u příležitosti blahořečení Jana Nepomuckého můžeme bezpochyby označit za největší kulturní událost v novodobé historii města Nepomuku. Přípravy na tyto oslavy byly dlouhodobé a velice náročné, zejména z důvodu již zmiňované, táhlé pandemické situace. Na pořádání a realizaci oslav se podílela Matice sv. Jana Nepomuckého, zástupci farnosti a města Nepomuk už od roku 2019. Slavnosti začaly 20. března 2021 mší svatou k památce umučení sv. Jana Nepomuckého. Hlavní slavnostní poutní mši v kostele sv. Jana Nepomuckého celebroid kardinál Dominik Duka. V časovém plánu slavností najdeme mše svaté, koncerty, církevní program, přednášky, výstavy a jiné. Za nejvýznamnější koncert svatojánských oslav můžeme označit *Open air Nepomuk*, kde vystoupila Eva Urbanová, Michaela Katráková a Martin Vydra. Koncert se konal 20. května roku 2021 na Nepomuckém náměstí. Celou kulturní akci živě přenášela Česká televize. Dále můžeme zmínit z programu oslav *Modlitbu ke sv. Janu Nepomuckému*. Tento koncert odehrála Plzeňská filharmonie. Během oslav se ve městě také konala biskupská konference. Zakončení přímých oslav proběhlo 26. června 2021 odhalením zrekonstruované sochy sv. Jana Nepomuckého na kruhovém objezdu při příjezdu do města od Písku. Jednalo se o sochu, která byla náhodně nalezena v areálu bývalé psychiatrické léčebny ve Lnářích. Oslavy dále pokračovaly výstavou nazvanou *Nebe bylo plné hvězd*, která trvala do 28. listopadu 2021. Vystavené exponáty si mohli návštěvníci prohlédnout v místních kostelech. Další kulturní program zaměřený na projevení úcty našemu svatému probíhal ve Svatojánském muzeu do konce září. Poslední koncert věnovaný uctění svatého Jana se odehrál 17. října 2021 pod názvem *Koncert pro nebe mimo město Nepomuk*, v kostele sv. Martina, v obci Neurazy. Vystupovali zde sólisté Michaela Katráková a Martin Vydra. Informace o celém programu oslav přinesly Nepomucké noviny vydané k 300. výročí blahořečení svatého Jana nebo internetové stránky města Nepomuk. Podobně velké oslavy se konaly v Nepomuku naposledy v roce 1993, kdy probíhaly oslavy k 600. výročí umučení svatého Jana.¹⁵⁸

Ze svatojánských oslav konaných ke třístému výročí od blahořečení Jana Nepomuckého, které se odehrály za hranicemi regionu, můžeme například jmenovat

¹⁵⁷ Projekt pod pěti hvězdami dostupné z [online]: www.svatynepomuk.cz/prague-2020/, vyhledáno 2.8. 2021.

¹⁵⁸ Oslavy k 300. let od blahořečení sv. Jana dostupné z [online]: www.svatynepomuk.cz/Nepomuk-2021/, vyhledáno 2.8. 2021.

Otavské Navalis, konající se 8. května u kaple svaté Anny v Oslově u Písku. Zde se konala mše svatá, následovaná světelným průvodem se sochou svatého Jana Nepomuckého směrem k řece. U Otavy proběhlo žehnání řece, plavidlům a plavcům. Další svatojánské slavnosti se konaly u příležitosti obnovení poutního kostela na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou.¹⁵⁹ Dne 15. května proběhly svatojánské slavnosti *Navalis* v Praze. Pražské *Navalis* se pořádají od roku 1715 v Praze na Vltavě. Zrušeny byly v roce 1948 a znovuobnoveny rokem 1990. Od roku 2009 je součástí slavností i koncert konaný na řece Vltavě. Oslavy pořádá Svatojánský spolek, jehož předsedou je v současné době pan Vojtěch Pokorný. *Navalis* je původní barokní vodní představení, které zprostředkovává duchovní poselství sv. Jana Nepomuckého.¹⁶⁰

Další oslavou na počest sv. Jana konající se taktéž v Praze u příležitosti třístého výročí jeho beatifikace byla bohoslužba, kterou celebroid ve Svatovítské katedrále pražský arcibiskup, kardinál Dominik Duka. Mše trvala přibližně devadesát minut a byla živě přenášena ČT 2. Před hlavním oltářem jsme mohli vidět admirální kotvu z vlečného parníku *Kronprinz aus Sachsen* z Kolína, kterou zapůjčilo Muzeum historie nákladní dopravy. Pod kotvou se nacházela bavlněná plachta z lodi *Hedigend*. U příležitosti slavnostní mše hovořil například zástupce města Jan Wolf, sólista pražské katedrály, zaměřený na barokní hudbu Ondřej Šmíd, dále stálý jáhen Václav Boháč. K hlavnímu oltáři přinášeli v průvodu čestní hosté obětní dary. Například pan Zdeněk Bergman předal kruh z lodě Nepomuk a lampu symbolizující světlo Krista, sochař Štěpán Kotrba daroval skicu čtyřicet centimetrů vysoké sochy Jana Nepomuckého. Důležité momenty ze života svatého Jana přiblížil páter Miroslav Herold. Po bohoslužbě se vydalo procesí nesoucí pět hvězd s atributy sv. Jana k řece Vltavě, k místu, kde bylo Janovo tělo svrženo.¹⁶¹

Při výčtu současných oslav nesmíme zapomenout na *Svatojánské zvonění* konané k uctění památky svatého Jana. V předstihu byly obeslány všechny farnosti na světě, které tohoto světce uctívají. Dne 15. května 2021 v 19:30 hodin se poté na jeho počest rozeznělo na tři stovky zvonů.¹⁶² Tato forma uctění byla zvolena z důvodu coronavirové pandemie.

¹⁵⁹ Programové noviny 300. výročí blahorečení sv. Jana Nepomuckého, str.11

¹⁶⁰ Tamtéž, str.11

¹⁶¹ Dokumentární pořad 300 let od beatifikace Jana Nepomuckého dostupné z [online]: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13960305325-300-let-od-beatifikace-jana-nepomuckeho/22156221452/>

¹⁶² Tamtéž

7.2 Příklady kultu Jana Nepomuckého v cizině

Svatojánský kult se už v 18. století začal šířit i do vzdálenějších zemí, jako je například Španělsko nebo Střední a Jižní Amerika. Jako příklad tohoto šíření lze uvést např. kostely zasvěcené svatému Janu nacházející se v New Yorku, Chicagu či St. Luis. Významným symbolem města St. Luis je kostel *St. John Nepomuk Church*. Tato církevní budova byla původně vystavěna jako nevelký kostelík roku 1631. Svoji finální podobu získala roku 1879. Na stavbě budovy se podíleli čeští emigranti. Kostel *St. John Nepomuk Church* je prvním českým kostelem v zemi.¹⁶³ Do něj, stejně jako do dalších výše zmíněných amerických měst byly v roce 2019 zástupci města Nepomuk doručeny netradiční relikvie ve tvaru sochy svatého Jana. Ve speciálních schránkách je uložena hlína pocházející z Janova rodiště a také z Prahy, kde světec žil a zemřel.¹⁶⁴

U příležitosti třístého výročí blahořečení Jana Nepomuckého se v USA uskutečnily koncerty vážné hudby typické pro dobu svatého Jana, dále zazněly české národní písně slavných skladatelů v češtině, portugalsky a anglicky. Hudební skladby byly předvedeny v New Yorku v kostele svatého Jana Nepomuckého/*Church o. St. John Nepomucene*, v St. Louis v *St. John Nepomuk Chapel*, v Brookfieldu a v Evanstonu/Chicagu. Slavnosti byly organizovány městem Nepomuk ve spolupráci s českým konzulátem v Chicagu a New Yorku, brazilským konzulátem v Chicagu a dalšími. Na těchto koncertech vystupoval známý český tenor a klavírista Martin Vydra, který je v Čechách uměleckou tváří pro oslavy blahořečení (2021) a svatořečení (2029) svatého Jana Nepomuckého, spolu se sopranistkou Michaelou Katrákovou. Dalším významným umělcem účinkujícím při těchto oslavách se stal brazilský klavírista Ricardo Itaborahy, pěvec hudebně aktivní v liturgických slavnostech své arcidiecéze, který spolupracuje s katolickými umělci.¹⁶⁵

7.3 Spolupráce São João Nepomuceno a Nepomuku, *Brazil tour 2021*

São João Nepomuceno je brazilské město přibližně s dvaceti pěti tisíci obyvateli, ležící ve státě Minas Gerais. Svatojánský kult se v této oblasti rozšířil s přinesením sochy svatého Jana Mariií Annou, dcerou Leopolda Habsburského. Marie Anna byla provdána

¹⁶³ Svatojánský kult v USA, dostupné z [online]: <https://www.stlouis-mo.gov/government/departments/planning/cultural-resources/city-landmarks/st-john-nepomuk-church.cfm>, vyhledáno 28.9. 2021.

¹⁶⁴ Zástupci města Nepomuk v USA dostupné z [online]: https://www.christnet.eu/zpravy/30008/zastupci_nepomuku_navstivi_v_usa_kostely_jana_nepomuckeho.url, vyhledáno 28.9. 2021.

¹⁶⁵ USA tour dostupné z [online]: www.svatynepomuk.cz/usa-tour-2021/, vyhledáno 2.8.2021.

za portugalského krále Jana V. v době kanonizace svatého Jana. Světce velmi ctíla. Tou dobou do Brazílie putovalo poměrně velké množství duchovních ze střední Evropy a šířili zde svatojánský kult. Okolo kaple zasvěcené svatému Janu vzniklo přibližně před dvěma staletími město São João Nepomuceno. S městem Nepomuk navázalo první kontakt v roce 2003, k aktivnějším kontaktům došlo až v roce 2016, po změně starosty São João Nepomucena.¹⁶⁶ Města mají mezi sebou uzavřenou partnerskou dohodu. Prvních jednání v českém Nepomuku se zúčastnil brazilský občan Luis A. F. Pontes, jehož předek Domingos Henriques de Gusmão si přivezl do Brazílie z Portugalska sochu svatého Jana. Byl ovlivněn svým strýcem žijícím v centru Minas Gerais, tehdejšími farářem. Zmiňovaný kněz měl na svém statku kapli zasvěcenou svatému Janu. Další vystavěná kaple věnována památce svatého Jana již nebyla soukromá, ale veřejná. Postupně okolo ní vzniklo brazilské Nepomuceno. První zmínky o São João můžeme datovat, podle údajů o věnování pozemků, k 27. listopadu roku 1815. K výstavbě veřejné kaple se vztahuje tamní legenda pocházející z počátku 19. století. Podle pověsti mělo některým farmářům vadit, že mají ke svatostánku dále než ostatní. Proto se domluvili, že vyrazí v jeden den, ve stejný čas ze svých farem, a kde se setkají, tam vystaví kostelík. Tak i učinili.¹⁶⁷

Roku 2015 oslavilo město São João Nepomuceno dvousté výročí svého založení. Při této příležitosti se konaly oslavy, na nichž se podílelo české velvyslanectví v Brazílii. U příležitosti oslav darovalo pražské arcibiskupství do Nepomucenského kostela již druhý ostatek svatého Jana. São João se tedy může pyšnit, jako jediné v Brazílii, dvěma svatojánskými relikviemi. Téhož dne proběhl v místním kostele koncert české violistky Jitky Hosprové, která tou dobou v Brazílii vystupovala na svém turné, na pozvání českého velvyslanectví. Město u příležitosti slavností navštívil také potomek Marie Leopoldiny Habsburské s chotí. Na závěr oslav byla u kostela odhalena pamětní deska, doplněná o rok později záznamem o partnerství s českým Nepomukem.¹⁶⁸ Zajímavé zjištění nastalo při prohlídce praporů obou měst. Oběma shodně dominuje modrá a bílá barva.¹⁶⁹ Spojitost mezi oběma Nepomuky můžeme vidět i v symbolice jména prvního brazilského zástupce Pontese v Nepomuku. Pontes znamená v portugalské *most*, symbolicky tedy most, který přemostuje vzdálenosti mezi lidmi a vytváří tak a spojuje nová společenství. Druhá symbolika mostu je spojena se svatým Janem: sochy s Janovým

¹⁶⁶ Kolektiv autorů, Svatý Jan Nepomucký v evropském kulturním kontextu, str. 154

¹⁶⁷ Tamtéž, str. 155

¹⁶⁸ Tamtéž, str. 156

¹⁶⁹ Tamtéž, str. 155

vyobrazením jsou často umístovány právě na mostech, a to kvůli jeho svržení do Vltavy.¹⁷⁰

Dne 12. května 2017 navštívila český Nepomuk Rachel de Castro, ekonomka vlády Minas Gerais, která přislíbila pomoc při aktivní spolupráci obou měst. O rok dříve Nepomuk poctila svojí návštěvou generální konzulka v Brazílii Pavla Havrlíková. Do Brazílského Nepomuku roku 2017 zavítala delegace představitelů z Nepomuku českého, pod vedením starosty města pana Jiřího Švece a P. Jiřího Špiřika u příležitosti květnového výročí oslav Jana Nepomuckého v São João Nepomuceno. Pracovní skupiny obou měst se následně oficiálně setkaly 20. května 2018 na české nepomucké radnici. Společným zájmem pro rozvíjení spolupráce se staly oblasti vzdělání, sportu a mládeže, dále kultura, náboženská a umělecká turistika a hospodářský a technologický vývoj. Brazilští představitelé se poté zúčastnili slavností *Navalis* v Praze a mše svaté při svatojánské pouti v Nepomuku.¹⁷¹

Roku 2018 proběhlo slavnostní předání dřevěné sochy ztvárňující Jana Nepomuckého vyhotovené Petrem Steffanem prostřednictvím generální konzulky v brazilském městě Harmonia. Toto město sice není partnerským městem našeho Nepomuku, ale v jeho katastru rovněž stojí kostel dedikovaný svatému Janu. V listopadu téhož roku proběhl v českém Nepomuku společný koncert *Canto Nepomucena* a tria brazilských umělců, kteří v té době absolvovali koncertní turné po Evropě. Následující rok koncertovalo *Canto Nepomucenum* během několika dubnových dní vícekrát v brazilském Nepomuku. Sbor doprovázeli zástupci města a předali představitelům brazilského Nepomuku dřevěnou plastiku Jana Nepomuckého, rovněž od sochaře Petra Steffana.¹⁷²

V květnu roku 2019 navštívil český Nepomuk neformálně Luis Pontes. Tento nepomucenský občan byl starostou města prohlášen za „velvyslance přátelství“. V červnu téhož roku město svojí návštěvou poctila brazilská delegace. Společný koncert Martina Vydry, sboru *Canto Nepomucenum* a brazilských umělců byl důkazem vzájemné spolupráce obou měst. Dne 11. června, v rámci návštěvy, proběhlo pracovní jednání, které zahrnovalo domluvy týkající se nejen hudební spolupráce, ale i dálkové výuky českého jazyka na tamních středních školách. V rámci sportovní spolupráce bylo

¹⁷⁰ Oslavy na počest sv. Jana Nepomuckého v São João Nepomuceno v roce 2015 dostupné z [online]: www.nepomuk.cz/obcan/sao-joao-nepomuceno-brazilie/, vyhledáno 10.10. 2021.

¹⁷¹ Kolektiv autorů, Svatý Jan Nepomucký v evropském kulturním kontextu, str. 156

¹⁷² Tamtéž, str. 155

navrženo brazilskou stranou zaslání mladého talentovaného fotbalového trenéra ze São João Nepomucena do Nepomuku. Ten se měl účastnit například místního fotbalového soustředění.¹⁷³

Ke třístému výročí beatifikace byl brazilský Nepomuk v předstihu. Roku 2019 vytvořili tamní umělci hudební klip k písni *Vroucně vyzýván budiž svatý Jene*. Jedná se o hymnu zasvěcenou svatému Janu Nepomuckému. Nahrání písně proběhlo v hudebním studiu *Ver São*. Skladba je částečně zpívána česky. V rámci Svatojánského výročí se uskutečnil společný kulturní program obou Nepomuků, kde vystoupila hudební skupina *Ocho Ríos*, taneční skupina *Tá-di-boa* a za pomoci moderních technologií online umělci ze São João Nepomuceno. Na podzim roku 2021 se plánovalo společné turné po USA, k němuž z důvodu covidové pandemie nedošlo. V současnosti probíhají úvahy o uskutečnění společného turné koncem roku 2022.¹⁷⁴

Oba Nepomuky vnímají partnerství jako most mezi oběma zeměmi, jako prezentaci památek, historie a hudebních krás obou měst a zemí.¹⁷⁵

¹⁷³ Kolektiv autorů, Svatý Jan Nepomucký v evropském kulturním kontextu, str. 158

¹⁷⁴ Pavel Motejzík, vedoucí oddělení kultury a památkové péče v Nepomuku, emailová komunikace ze dne 6.2.2022.

¹⁷⁵ Kolektiv autorů, Svatý Jan Nepomucký v evropském kulturním kontextu, str. 158

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce si dala za cíl představení světcova života a ukázání vazby na jeho rodné město, dále zmapování reflexe jeho osobnosti zejména v českém kulturním prostředí. Zabývá se rovněž procesem vzniku svatojánské legendy a šíření kultu Jana Nepomuckého. Podařilo se dohledat řadu příkladů vyjadřování úcty sv. Janu, ať už formou výstavby kostelů, soch ztvárňujících svatého Jana a umělecká díla se svatojánskou tematikou, a to jak z místa Janova rodiště, tak z Plzně i celého území naší republiky. Podařilo se také získat informace o okolnostech vzniku Svatojánského muzea v Nepomuku a popsat jeho současnou podobu. Taktéž byly získány informace o vzniku a působení Matice svatého Jana Nepomuckého. Data k vyjadřování úcty svatému Janu v současnosti a průběhu oslav k třístému výročí blahorečení Jana Nepomuckého v jeho rodišti a v Čechách byly dohledány v literatuře, rovněž zmapování uctívání světce v USA a Brazílii. Ukázány byly rovněž vztahy obou Nepomuků. Stanovených cílů se tedy podařilo dosáhnout.

Pro další badatelskou práci by bylo zajímavé další sledování vývoje vztahů obou měst, českého i brazilského Nepomuku, zejména vývoje vzájemné spolupráce, její případné rozšiřování, porovnávání budoucího konání oslav v obou městech a upevňování takzvaného „mostu“ mezi nimi. Jako námět pro další bádání se dále nabízí vytvoření jednotné komplexní evidence svatojánských relikviářů. Bylo totiž obtížné získat informace o relikviářích s ostatky svatého Jana, neboť neexistuje souhrnný seznam těchto schránek, ani jednotná forma evidence těchto schránek.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Literatura:

- BAROCH, Karel. *Nepomuk: město s bohatou historií*. Nepomuk: Město Nepomuk, 2007. ISBN 978-80-239-8723-2.
- BERNDORF, Alexander. *Obrazy z dějin Nepomuka- 3. díl., 2.přeprac. vyd.* [Nepomuk: Městský úřad], 1992. 54 s.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Svatý Jan Nepomucký v evropském kulturním kontextu*. Nepomuk: město Nepomuk, 2019. ISBN 978-80-270-9821-7.
- KROUPA, Pavel, ed. *Historie a kulturní dědictví Nepomucka*. Nepomuk: Společnost přátel starého Nepomuka, 2013. ISBN 978-80-260-6564-7.
- POLC, Jaroslav V. *Svatý Jan Nepomucký*. 2. vyd., (Ve Zvonu 1.). Praha: Zvon, 1993. ISBN 80-7113-071-0.
- SÝKORA, B. *Historické památky Nepomucka*. Nepomuk, nákladem vlastním 1991. 54 s.
- ULRYCHOVÁ, Marta a Roman MOUČEK, ed. "Osmičkové" roky na Nepomucku. Nepomuk: Pod Zelenou Horou, 2018. Edice Spolku přátel starého Nepomuka. ISBN 978-80-270-5991-1.

Periodika:

- *časopis Johánek*, č.8/2020, vydává Matice sv. Jana Nepomuckého.
- *Kuděj: časopis pro kulturní dějiny*. Praha: Scriptorium, 2022-. ISSN 1211-8109.
- *Nepomucké noviny*, listopad 2021, vydává město Nepomuk.
- *Programové noviny, 300. výročí blahořečení sv. Jana Nepomuckého*, Vydáno k 300. výročí blahořečení sv. Jana Nepomuckého v Nepomuku.

Dokumenty:

- *300 let od beatifikace Jana Nepomuckého, 2021* [přímý přenos bohoslužby z katedrály sv. Víta a Vojtěcha v Praze]. Režie: J. Rásocha, Česká republika, ČT 2.

Internetové zdroje:

- ARCIDĚKANSTVÍ NEPOMUK. *Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého*. Aktualizováno 12.5. 2021 [cit.2021-12-10]. Dostupné z: <http://www.arcidekanstvi-nepomuk.cz/index.php?stranka=hl-kostely>
- BISKUPSTVÍ PLZEŇSKÉ. *Katedrála sv. Bartoloměje*. Aktualizováno 2021 [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://www.bip.cz/de/katedrala-sv-bartolomeje>
- ČESKÝ ROZHLAS. *Socha sv. Jana Nepomuckého v Nepomuku*. Aktualizováno 2021 [cit.2021-7-8]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/sv-jan-nepomucky-nepomuk-slavnosti-socha-biskup-dominik-duka-mse-blahoreceni_2105151458_gak
- DIECÉZE OSTRAVSKO-OPAVSKÁ. *Farnost Stará Bělá, relikviář s ostatky sv. Jana Nepomuckého*. Aktualizováno 14.4. 2016 [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://www.doo.cz/posledni-zpravy/2776-farnost-stara-bela-ziskala-od-kardinala-duky-ostatky-sv-jana-nepomuckeho.html>
- ENCYKLOPEDIE ČESKÉ BUDĚJOVICE. *Kostel svatého Jana Nepomuckého*[online]. Aktualizováno 2021 [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/kostel-svateho-jana-nepomuckeho>
- ESBÍRKY. *Relikviář sv. Jana Nepomuckého*. Aktualizováno 2021[cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://www.esbirky.cz/predmet/4660631>
- HISTORICKÁ SÍDLA. *Obraz sv. Jana Nepomuckého, kostel sv. Filipa a Jakuba Dobratice*. [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://www.historickasidla.cz/dr-cs/1334-obraz-sv-jana-nepomuckeho.html>
- HRADY. *Socha sv. Jana Nepomuckého, Rokycany*. Aktualizováno 2021 [cit.2021-7-8]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/sloup-se-sochou-sv-jana-nepomuckeho-rokycany>
- CHRISTNET. *Zástupci Nepomuku navštíví v USA kostely Jana Nepomuckého* [online]. Aktualizováno 2021 [cit.2021-9-28]. Dostupné z:

https://www.christnet.eu/zpravy/30008/zastupci_nepomuku_navstivi_v_usa_kostely_jana_nepomuckeho.url

- JIŽNÍ ČECHY TEĎ – NEJNOVĚJŠÍ ZPRÁVY Z REGIONŮ. *Socha sv. Jana Nepomuckého*. [cit.2021-7-8]. Dostupné z: <https://www.jcted.cz/byvaly-reholni-hrbitov-ve-lnarich-ukryval-sochu-svetce/?liveMode=1>,
- KČT NEPOMUK. *Fotoalbum sošek a obrazů se sv. Janem Nepomuckým*. Aktualizováno 17. 11. 2021 [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://www.kctnepomuk.cz/fotoalbum/01-kde-jsem-potkal-jana-nepomuckeho/obrazy-a-sosky-sv.jana-nepomuckeho/obrazy/>
- KNIHOVNA PRAŽSKÉ METROPOLITNÍ KAPITULY. *Kaple sv. Kříže*. [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://kpmk.eu/kpmkeu/index.php/katedrala/kaple/sv-krize/79-nalez-a-nove-ulozeni-kosti-prazskeho-biskupa-ondreje-2>
- KUČEROVÁ, Mariana. *Kostel svatého Jana Nepomuckého Na Skalce na Novém Městě v Praze* [online]. Praha, 2014 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/66286>. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Petra Oulíková, Ph.D.
- KUTNÁ HORA. *Kostel sv. Jana Nepomuckého*. Aktualizováno 2016 [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://destinace.kutnahora.cz/d/kostel-sv-jana-nepomuckeho>
- MATICE SVATÉHO JANA NEPOMUCKÉHO. Aktualizováno 20.6. 2018 [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <http://www.msjn.cz/>
- MĚSTO PRACHATICE. *Obraz sv. Jana Nepomuckého*. [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://www.prachatice.eu/obraz-sv-jana-nepomuckeho/gs-2913>
- NEPOMUK. *Svatý Jan Nepomucký*. Aktualizováno 2021 [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://www.nepomuk.cz/turista/svaty-jan-nepomucky/>
- NEPOMUK ONLINE. *Slavnosti na počest sv. Jana Nepomuckého*. Aktualizováno 2021 [cit.2021-8-2]. Dostupné z: www.svatynepomuk.cz/prague-2020/

- OBEC POPOVICE. *Obraz sv. Jana Nepomuckého*. Aktualizováno 19.11. 2021 [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://www.popovice.cz/o-obci/kulturni-dedictvi/poklona-sv-jana-nepomuckeho/>
- PAMÁTKOVÝ KATALOG NPÚ. *Socha sv. Jana Nepomuckého*. Aktualizováno 2021 [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/soubor-soch-na-rooseveltove-moste-18560192>
- PRAGUE. *Kostel sv. Jana Nepomuckého Na Skalce* [online]. Aktualizováno 2021 [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://www.prague.eu/cs/objekt/mista/2300/kostel-sv-jana-nepomuckeho-na-skalce>
- ROZHLAS PLUS. *Obraz sv. Jana Nepomuckého ve Svojanově*. Aktualizováno 2021 [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/necekany-poklad-z-kostela-sv-petra-a-pavla-ve-svojanove-6615033>
- ROZHLAS PLZEŇ. *Nový oltář v katedrále sv. Bartoloměje*. Aktualizováno 2021 [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://plzen.rozhlas.cz/novy-oltar-v-katedrale-sv-bartolomeje-v-plzni-je-z-cinske-zuly-8308591>
- SDRUŽENÍ OBCÍ RÝMAŘOVSKO. *Sochy sv. Jana Nepomuckého*. Aktualizováno 2021 [cit.2021-7-8]. Dostupné z: <https://www.rymarovsko.cz/historicke-pamatky/sochy-a-pomniky/57-sochy-sv-jana-nepomuckeho.html>
- ST. LUIS GOVERNMENT. *St. John Nepomuk church* [online]. Aktualizováno 2021 [cit. 2021-9-28]. Dostupné z: <https://www.stlouis-mo.gov/government/departments/planning/cultural-resources/city-landmarks/st-john-nepomuk-church.cfm>
- TURISTIKA. *Kostel sv. Jana Nepomuckého v Plzni* [online]. Aktualizováno 2021 [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/mista/plzen-kostel-svateho-jana-nepomuckeho/detail>

- TURISTIKA. *socha sv. Jana Nepomuckého v Litovli* [online]. Aktualizováno 14. 2. 2011 [cit.2022-14-2]. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/mista/litovel-socha-sv-jana-nepomuckeho/detail>
- VYBÍRALOVÁ, Zuzana. *Kult sv. Jana Nepomuckého a vybrané nepomucké památky v jižních Čechách* [online]. České Budějovice, 2014 [cit. 2021-11-19]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/7h1m4r/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Michal Šroněk, CSc.
- WIKIPEDIA. *Kostely Jana Nepomuckého v ČR* [online]. Aktualizováno 8.7.2020 [cit. 2021-28-9]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_svat%C3%A9ho_Jana_Nepomuck%C3%A9ho#Plze%C5%88sk%C3%BD_kraj
- ZELENÁ HORA. *Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého*. Aktualizováno 2015 [cit.2021-10-10]. Dostupné z: <https://www.zelena-hora.cz/>

Ostatní zdroje:

- Biskupství českobudějovické, Hluboká nad Vltavou, inventární soupis majetku, Hmotný majetek – movité věci II3, s. 1.
- Téma: oslavy na počet výročí 300. let od blahorečení sv. Jana Nepomuckého v Brazílii, emailová komunikace s panem Pavel Motejzíkem Dis., vedoucím oddělení kultury a památkové péče v Nepomuku, 1.11. 2021, 9.11. 2021.
- Téma: Svatý Jan Nepomucký, Interview s paní Štěpánkovou Kodýdkovou, ředitelkou Svatojánského muzea v Nepomuku, 5.9. 2021.
- Téma: relikviáře sv. Jana Nepomuckého, emailová komunikace Biskupství Litoměřické, paní Magda Černá, 18.11. 2021.
- Téma: relikviáře sv. Jana Nepomuckého, emailová komunikace Biskupství Plzeňské, 1.11. 2021

RESUME

The main theme of this bachelor thesis is the personality of Saint John of Nepomuk. The work focuses on his childhood, his studies and career, which led him to a martyr's death. It continues with description of the development of his cult. The next chapter presents examples of his cult, such as churches, statues and reliquaries with remains of Saint John in Nepomuk, West Bohemia and the Czech Republic. Then reflection of his personality and cult in Nepomuk is shown and the examples of celebrations in honor of Saint John being held last year (2021 – anniversary of 300 years from beatification of Saint John) in Nepomuk, the Czech Republic and Brazil follows; the celebrations in the USA are mentioned briefly as well. The history of the relationship and cooperation between the cities of Nepomuk and São João Nepomuceno are described in the last chapter. Also the cooperation of both cities in present time.

SEZNAM PŘÍLOH

- Obr. č. 1: Kostel sv. Jana Nepomuckého v obci Nepomuk, <https://www.npu.cz/cs/uop-plzen/zpravy/70816-vyznamne-pamatky-mesta-nepomuk-rodiste-svetce-jana-nepomuckeho-v-poradu-ceskeho-rozhlasu-plzen>, vyhledáno 8.10.2021 59
- Obr. č. 2: Kostel sv. Jana Nepomuckého v Plzni, <https://www.rkfp.cz/cs/historie-kostela>, vyhledáno 8.10.2021 60
- Obr. č. 3: Kostel sv. Jana Nepomuckého v Praze, Na Skalce, <https://www.prague.eu/cs/objekt/mista/2300/kostel-sv-jana-nepomuckeho-na-skalce>, vyhledáno 28.9.2021 60
- Obr. č. 4: Kostel sv. Jana Nepomuckého v Českých Budějovicích, [https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_svat%C3%A9ho_Jana_Nepomuck%C3%A9ho_\(%C4%8Cesk%C3%A9_Bud%C4%9Bjovice\)#/media/Soubor:%C4%8Cesk%C3%A9_Bud%C4%9Bjovice_-_kostel_sv._Jana_Nepomuck%C3%A9ho.jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_svat%C3%A9ho_Jana_Nepomuck%C3%A9ho_(%C4%8Cesk%C3%A9_Bud%C4%9Bjovice)#/media/Soubor:%C4%8Cesk%C3%A9_Bud%C4%9Bjovice_-_kostel_sv._Jana_Nepomuck%C3%A9ho.jpg), vyhledáno 15.9.2021 61
- Obr. č. 5: Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře, Žďár nad Sázavou, <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/poutni-kostel-sv-jana-nepomuckeho-na-zelene-hore>, vyhledáno 16.11.2021 61
- Obr. č. 6: Relikviář sv. Jana Nepomuckého, Národní muzeum Praha, <https://www.esbirky.cz/predmet/4660631>, vyhledáno 15.10. 2021 62
- Obr. č. 7: Relikviář svatého Jana Nepomuckého, Čeladná, kostel sv. Jana Nepomuckého, <https://ostrava.rozhlas.cz/celadna-laka-na-ostatky-a-repliky-z-kostry-sv-jana-nepomuckeho-8383838>, vyhledáno 15.10.2021 62
- Obr. č. 8: Relikviář s ostatky sv. Jana Nepomuckého, farnost Stará Bělá, <https://www.doo.cz/posledni-zpravy/2776-farnost-stara-bela-ziskala-od-kardinala-dukys-ostatky-sv-jana-nepomuckeho.html>, vyhledáno 15.10.2021 63
- Obr. č. 9: Socha svatého Jana Nepomuckého na Karlově mostě, autor Jan Brokoff, <http://www.kna.cz/ctenarsky-koutek/na-miste-cinu-svaty-jan-nepomucky-na-karlove-moste.html>, vyhledáno 16.11.2021 63
- Obr. č. 10: Obraz svatého Jana umístěný v kapli svatého Bartoloměje, <https://www.kctnepomuk.cz/fotoalbum/01-kde-jsem-potkal-jana-nepomuckeho/obrazy-a-sosky-sv.jana-nepomuckeho/obrazy/>, vyhledáno 16.11.2021 64

- Obr. č. 11: Glorifikace svatého Jana Nepomuckého, kaple sv. Kříže, Praha,
<https://kpmk.eu/kpmkeu/index.php/katedrала/kaple/sv-krize/79-nalez-a-nove-ulozeni-kosti-prazskeho-biskupa-ondreje-2>, vyhledáno 16.11.2021 64
- Obr. č. 12: Obraz svatého Jana v Popovicích, <https://www.popovice.cz/o-obci/kulturni-dedictvi/poklona-sv-jana-nepomuckeho/>, vyhledáno 28.9.2021 65
- Obr. č. 13: Sv. Jan ukazuje na paprsku z nebes svůj rodný dům, Karel Škréta,
<http://www.msjn.cz/cs/nepomuk-janovo-rodiste>, vyhledáno 28.9.2021 65
- Obr. č. 14: Karel Šternberk Janovi zasvěcuje kostel, Karel Škréta,
<http://www.msjn.cz/cs/nepomuk-janovo-rodiste>, vyhledáno 28.9.2021 66
- Obr. č. 15: Výklenková kaple se sochu sv. Jana na hrázi Špitálského rybníka v Nepomuku, <https://www.npu.cz/cs/uop-plzen/zpravy/70816-vyznamne-pamatky-mesta-nepomuk-rodiste-svetce-jana-nepomuckeho-v-poradu-ceskeho-rozhlasu-plzen>, vyhledáno 8.10.2021 66
- Obr. č. 16: Železolitina sv. Jana Nepomuckého, řeholní hřbitov ve Lnářích, z roku 1930,
<https://www.nepomuk.cz/obcan/svaty-jan-quot-pohrbeny-quot-ve-lnarich/>, vyhledáno 28.9.2021 67
- Obr. č. 17: Železolitina sv. Jana Nepomuckého objevená u býv. hřbitovní zdi zahrady Psychiatrické léčebny Lnáře v roce 2019, <https://www.nepomuk.cz/obcan/svaty-jan-quot-pohrbeny-quot-ve-lnarich/>, vyhledáno 8.10.2021 67
- Obr. č. 18: Železolitina sv. Jana Nepomuckého umístěna u příležitosti 300. let od blahorečení sv. Jana na kruhovém objezdu v obci Nepomuku při výjezdu z obce směrem na Písek, https://pribramsky.denik.cz/zpravy_region/svaty-jan-nepomucky-se-vratil-domu-pres-sto-let-stara-socha-lezela-v-zemi-202105.html, vyhledáno 8.10.2021 68
- Obr. č. 19: Skleněná socha Jana Nepomuckého, Vladimíra Tesařová, Čepice,
https://www.geocaching.com/geocache/GC5TG0M_sv-jan-nepomucky-nad-otavou, vyhledáno 8.10.2021 68
- Obr. č. 20: Socha sv. Jana Nepomuckého, Chotiměř,
<https://pamatkovykatalog.cz/socha-sv-jana-nepomuckeho-14984917>, vyhledáno 16.11.2021 69
- Obr. č. 21: Socha sv. Jana Nepomuckého, Praha Hradčany, Radnické schody,
<https://pamatkovykatalog.cz/socha-sv-jana-nepomuckeho-15538922>, vyhledáno 28.9.2021 69

- Obr. č. 22: Socha sv. Jana Nepomuckého, Dolní Dvořiště,
<https://pamatkovykatalog.cz/socha-sv-jana-nepomuckeho-19167320>, vyhledáno
 16.11.2021 70
- Obr. č. 23: Sousedí sv. Jana Nepomuckého, Rožmitál na Šumavě,
<https://pamatkovykatalog.cz/sousosi-sv-jana-nepomuckeho-18838969>, vyhledáno
 28.9.2021 70
- Obr. č. 24: Objekt arciděkanství v Nepomuku, pohled z Přesanického náměstí,
https://pribramsky.denik.cz/zpravy_region/svaty-jan-nepomucky-se-vratil-domu-pres-sto-let-stara-socha-lezela-v-zemi-202105.html, vyhledáno 28.9.2021 71
- Obr. č. 25: Svatojánské muzeum v Nepomuku, v popředí dřevěná poutní socha sv. Jana,
<https://www.nepomuk.cz/turista/mista/svatojanske-muzeum/>, vyhledáno 28.9.2021 71
- Obr. č. 26: Bronzová busta sv. Jana vytvořená dle Janova vzhledu na základě údajů
 poskytnutých páterem Heroldem, <https://www.regionplzen.cz/zpravodajstvi/jak-ve-skutecnosti-vypadal-sv.-jan-nepomucky-ktery-ma-po-svete-jiz-zhruba-66-tisic-fiktivnich-vyobrazeni-146658/>, vyhledané 28.9.2021 72

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

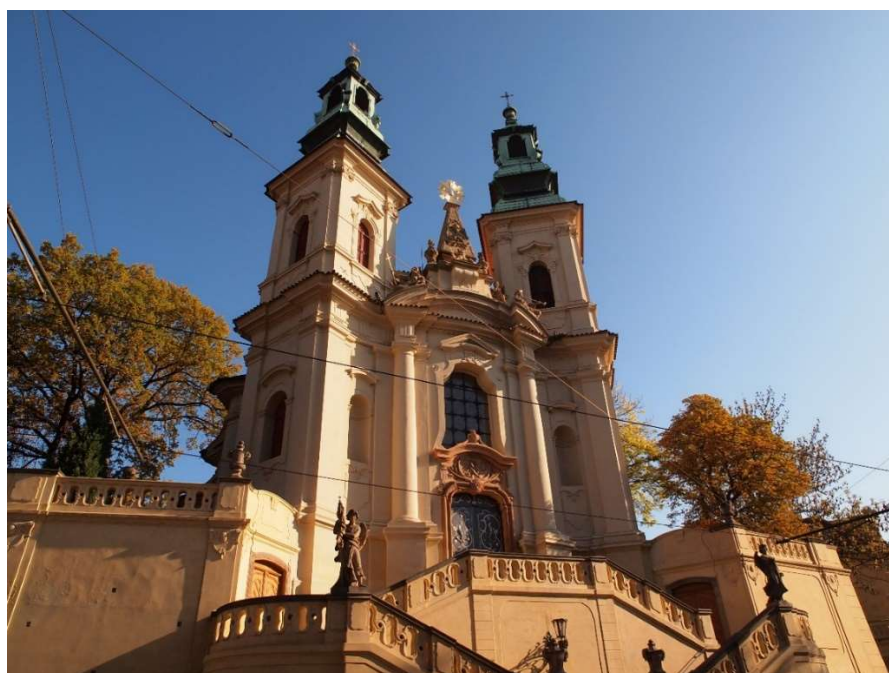
Obr. č. 1: Kostel sv. Jana Nepomuckého v obci Nepomuk

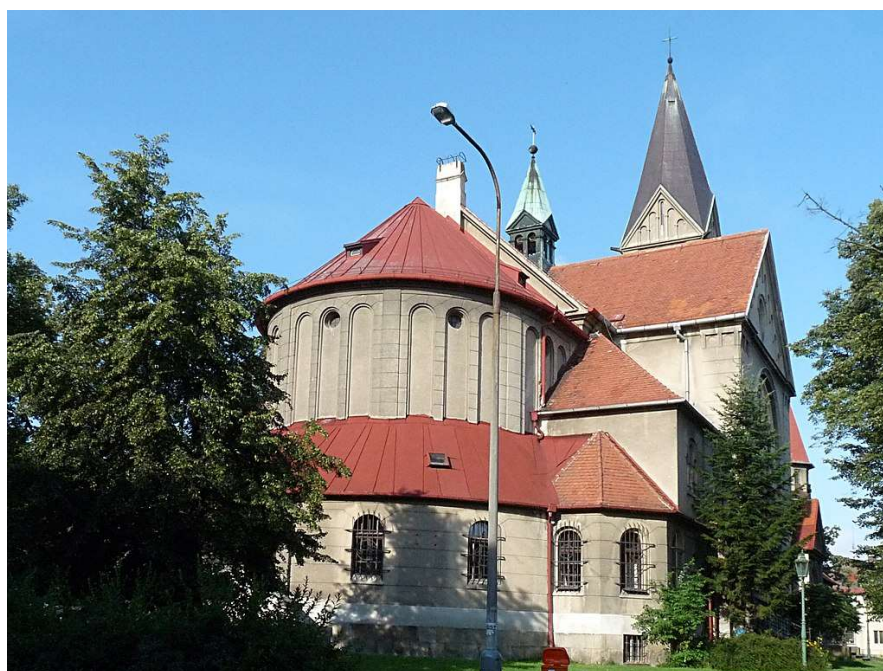
Obr. č. 2: Kostel sv. Jana Nepomuckého v Plzni

Obr. č. 3: Kostel sv. Jana Nepomuckého v Praze, Na Skalce

Obr. č. 4: Kostel sv. Jana Nepomuckého v Českých Budějovicích

Obr. č. 5: Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře, Žďár nad Sázavou

Obr. č. 6: Relikviář sv. Jana Nepomuckého, Národní muzeum Praha

Obr. č. 7: Relikviář svatého Jana Nepomuckého, Čeladná, kostel sv. Jana Nepomuckého

Obr. č. 8: Relikviář s ostatky sv. Jana Nepomuckého, farnost Stará Bělá

Obr. č. 9: Socha svatého Jana Nepomuckého na Karlově mostě, autor Jan Brokoff

Obr. č. 10: Obraz svatého Jana umístěný v kapli svatého Bartoloměje

Obr. č. 11: Glorifikace svatého Jana Nepomuckého, kaple sv. Kříže, Praha

Obr. č. 12: Obraz svatého Jana v Popovicích

Obr. č. 13: Sv. Jan ukazuje na paprsku z nebes svůj rodný dům, Karel Škréta

Obr. č. 14: Karel Šternberk Janovi zasvěcuje kostel, Karel Škréta

Obr. č. 15: Výklenková kaple se sochu sv. Jana na hrázi Špitálského rybníka v Nepomuku

Obr. č. 16: Železolitina sv. Jana Nepomuckého, řeholní hřbitov ve Lnářích, z roku 1930

Obr. č. 17: Železolitina sv. Jana Nepomuckého objevená u býv. hřbitovní zdi zahrady Psychiatrické léčebny Lnáře v roce 2019

Obr. č. 18: Železolitina sv. Jana Nepomuckého umístěna u příležitosti 300. let od blahorečení sv. Jana na kruhovém objezdu v obci Nepomuku při výjezdu z obce směrem na Písek

Obr. č. 19: Skleněná socha Jana Nepomuckého, Vladimíra Tesařová, Čepice

Obr. č. 20: Socha sv. Jana Nepomuckého, Chotiměř

Obr. č. 21: Socha sv. Jana Nepomuckého, Praha Hradčany, Radnické schody

Obr. č. 22: Socha sv. Jana Nepomuckého, Dolní Dvořiště

Obr. č. 23: Sousoší sv. Jana Nepomuckého, Rožmitál na Šumavě

Obr. č. 24: Objekt arciděkanství v Nepomuku, pohled z Přesanického náměstí

Obr. č. 25: Svatojánské muzeum v Nepomuku, v popředí dřevěná poutní socha sv. Jana

Obr. č. 26: Bronzová busta sv. Jana vytvořená dle Janova vzhledu na základě údajů poskytnutých páterem Heroldem

